

Perceel 258A & 259B, Herdebeekstraat, Dilbeek

Archeologienota

Auteur:

W. De Roeck (bureauonderzoek)

Erkend Archeoloog:

X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

Colofon

VEC Nota 891

Perceel 258A & 259B, Herdebeekstraat, Dilbeek

Vlaams Erfgoed Centrum bv

Auteurs: W. De Roeck

Erkend archeoloog:

X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

In opdracht van: Vertrouwelijk

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bv, Geel, juli '21

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bv.

Vlaams Erfgoed Centrum bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum

Liesdonk 5

2440 Geel

Tel +32 (0)14 95 34 70

info@vlaamserfgoedcentrum.be

www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Verslag van resultaten bureauonderzoek	5
1.1	Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1	Administratieve gegevens	7
1.1.2	Eerder archeologisch onderzoek binnen het plangebied	7
1.1.3	Ligging en huidig gebruik van het plangebied	7
1.1.4	Onderzoekskader	9
1.1.5	Onderzoeksopdracht	15
1.1.6	Werkwijze en strategie	15
1.2	Assessmentrapport	16
1.2.1	Landschappelijke ligging	16
1.2.2	Historische beschrijving	25
1.2.3	Archeologisch kader	31
1.2.4	Interpretatie en datering	35
1.2.5	Verwachting en conclusies	36
	Samenvatting	39
	Literatuur	40
	Geraadpleegde websites	40
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	41

periode	tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		circa 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

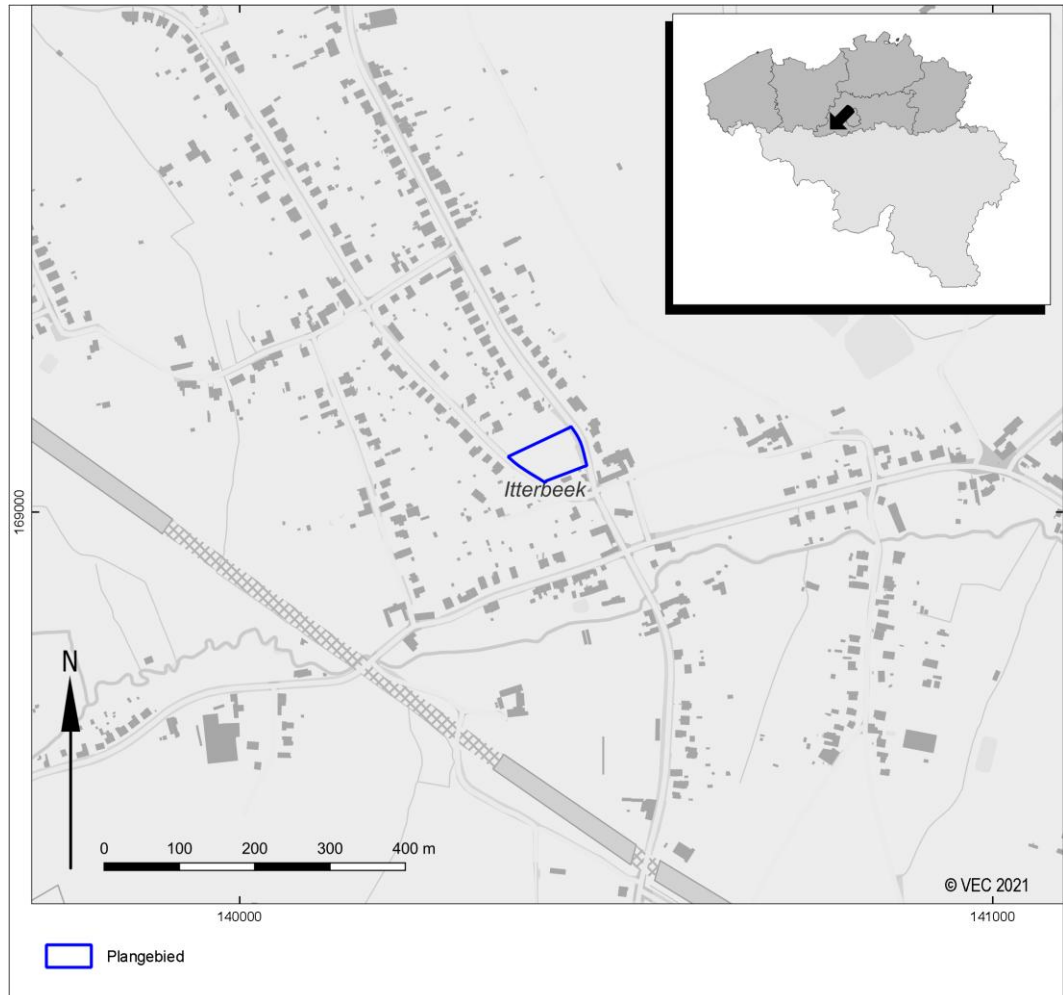
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden. (Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)

1 Verslag van resultaten bureauonderzoek

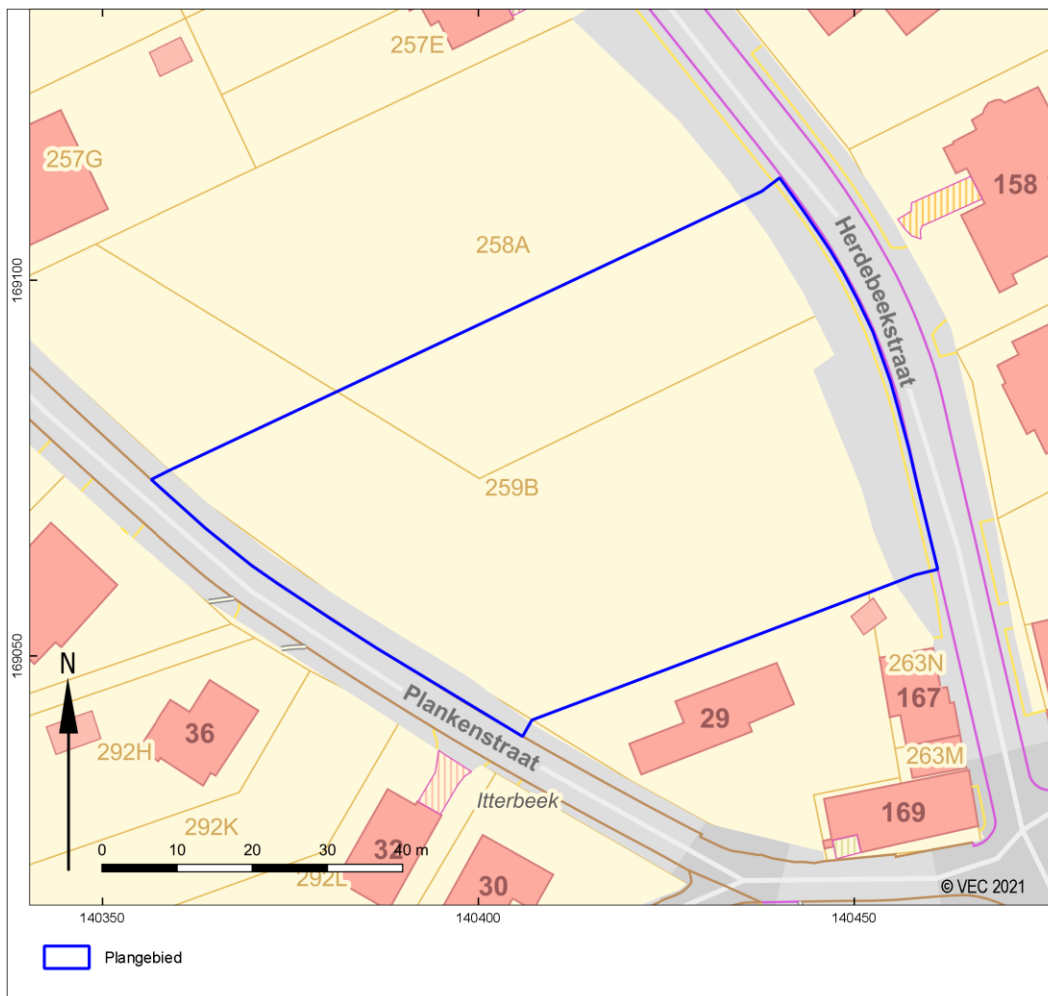
W. De Roeck

1.1 Beschrijvend gedeelte

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in juli 2021 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie aan de Herdebeekstraat in Sint-Anna Pede, Itterbeek, Dilbeek (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen verwezenlijking van een schoolgebouw en bijbehorende infrastructuur.

Afb. 1. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

Afb. 2. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1.1 Administratieve gegevens

Huidige onderzoeksfasen:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Aanleg schoolgebouwen
Toponiem en/of adres:	Perceel 258A & 259B, Herdebeekstraat
Plaats	Sint-Anna Pede
Gemeente / Deelgemeente:	Dilbeek / Itterbeek
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Gemeente Dilbeek, Afdeling 5 Itterbeek, Sectie A, Perceelsnummers 258A & 259B.
Diepte bodemverstoring:	Maximaal 450 cm – mv, ter hoogte van rioleringen en putten
Oppervlakte plangebied:	Circa 4210 m ² / 0,42 hectare
Oppervlakte bodemingrepen:	Circa 4210 m ² / 0,42 hectare
Coördinaten (<i>bounding box</i> ; Lambertcoördinaten: EPSG:31370):	140 461 / 169 062 140 406 / 169 039 140 356 / 169 073 140 440 / 169 114
Projectcode Onroerend Erfgoed:	2021G165 (bureauonderzoek)
VEC-projectcode:	Bureauonderzoek: 5030144
Auteur(s):	W. De Roeck (bureauonderzoek)
Erkend archeoloog:	X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)
Begindatum onderzoek:	1 juli 2021
Einddatum onderzoek:	19 juli 2021
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Liesdonk 5 2440 Geel
Relevante thesaurustermen:	Bureauonderzoek, gehuchten, middeleeuwen, Nieuwe Tijd, Cartografie/iconografie/fotografie.

1.1.2 Eerder archeologisch onderzoek binnen het plangebied

Binnen het plangebied heeft geen eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden.

1.1.3 Ligging en huidig gebruik van het plangebied

Het plangebied ligt in de gemeente Dilbeek, meerbepaald in de deelgemeente Itterbeek. Hierin situeert het zich vlak ten noorden van de kern van het gehucht Sint-Anna Pede. Vlak ten zuiden van de deze dorpskern ligt de Pedebeek (ook wel de Molenbeekgenoemd), die haar naam aan het gehucht heeft gegeven. Het plangebied is ingesloten door de Plankenstraat in het (zuid)westen en de Herdebeekstraat in het oosten. Deze wegen liggen beduidend lager dan het maaiveld van het plangebied zelf (zie ook paragraaf 1.2.1.). Het plangebied zelf is in gebruik als weideland/grasveld.

Er werd nog geen milieuhygiënisch onderzoek uitgevoerd binnen het plangebied.

Aangezien er geen kabels en/of leidingen in het plangebied aanwezig zijn, werden er geen gegevens opgevraagd bij de KLIP.

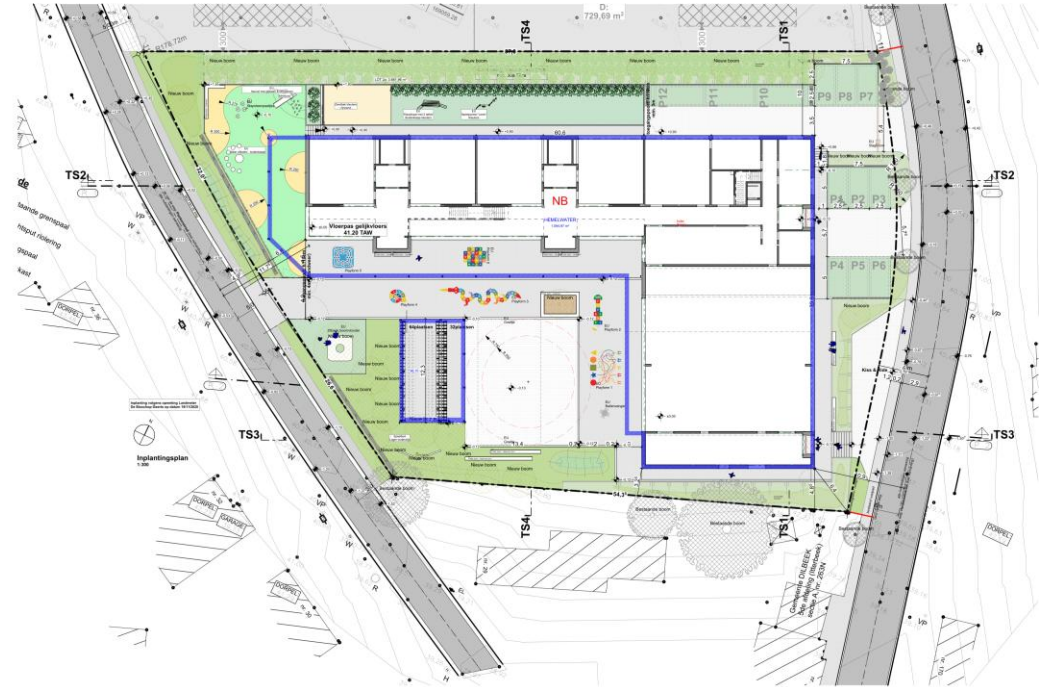

Afb. 3. Het plangebied op een luchtfoto uit 2020 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2020 – kleur). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1.4 Onderzoekskader

Geplande werken en bodemingrepen

De geplande werken omvatten de aanleg van een nieuw schoolgebouw en bijbehorende infrastructuur. Deze infrastructuur omvat onder andere een speelplaats, opritten, een fietsenberging en groenwerken. Afb. 4 geeft een inplantingsplan weer van de toekomstige situatie.

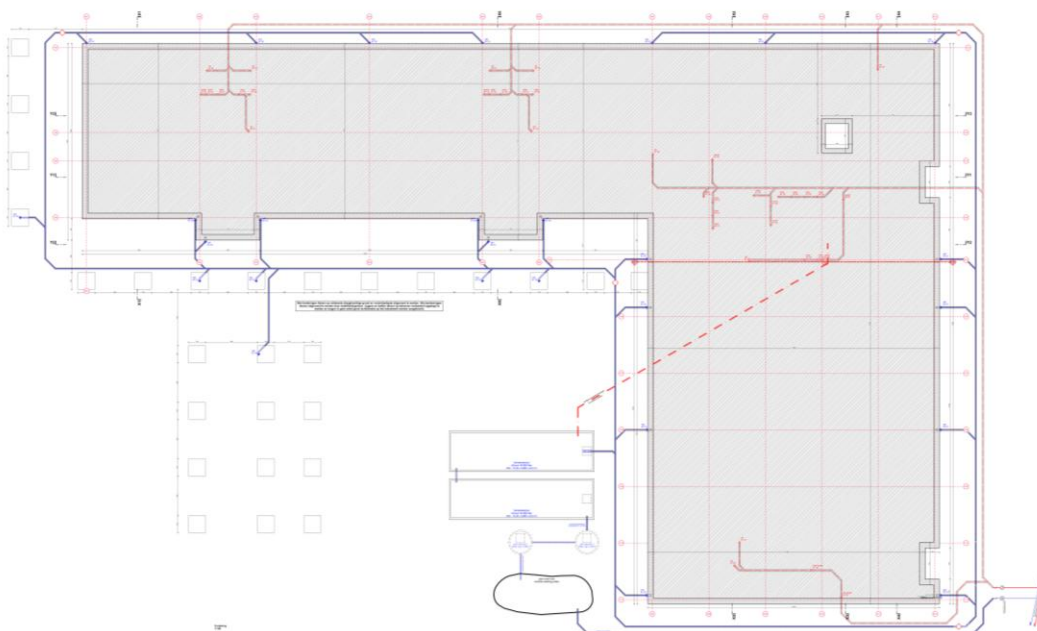

Afb. 4. Een inplantingsplan van de werken binnen het plangebied. (Bron: Opdrachtgever)

De voornaamste bodemingrepen hebben de volgende oppervlaktes:

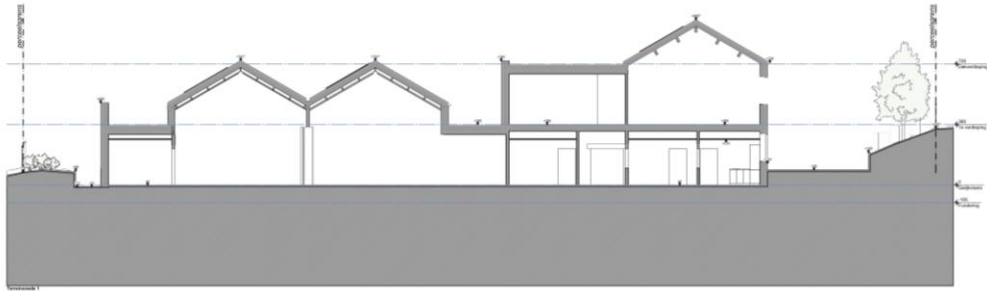
- Schoolgebouwen en gebouw lichamelijke opvoeding: circa 2109 m²
- Groenwerken: circa 1113 m²
- Open speelplaats: circa 929 m²
- Parkeer- en manoeuvreerruimte: circa 373 m²
- Overdekte speelplaats: circa 232 m²
- Fietsenbergingplaats: circa 96 m²

In relatie tot de gebouwen worden ook enkele hemelwaterputten en rioleringen aangelegd. Ook komt er een open wadi in het zuiden van het plangebied te liggen (afb. 5). In totaal hebben deze diepere werken slechts een beperkte oppervlakte (minder dan 200 m²).

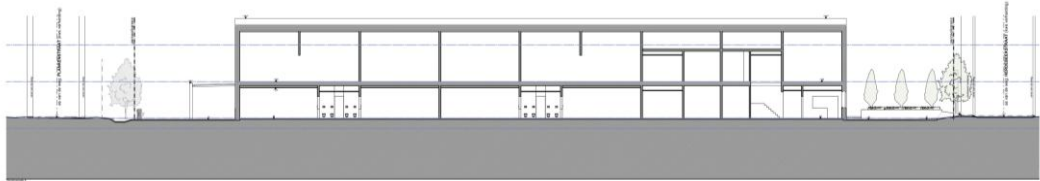

Afb. 5. Een inplantingsplan van de funderingen, de rioleringen, hemelwaterputten en de wadi. De hemelwaterleidingen zijn in het blauw weergegeven, de DWA-rioleringen in het rood. (Bron: Opdrachtgever)

Voorafgaand aan deze bouwplannen dient er echter een grootscheepse nivellering van het plangebied plaats te vinden, daar dit zich circa 2,5 meter boven het huidige niveau van de omliggende wegen bevindt en dit hiermee meer gelijk wordt aangelegd. Het gaat om een afgraving in een talud, met een gelijkgetrokken niveau ter hoogte van het gebouw (zie afb. 6-9 voor doorsnedes). In totaal brengt deze afgraving in talud de aanlegdiepte van de gebouwen op 3 meter onder het huidige maaiveld en de rioleringen en hemelwaterputten op 4,5 meter. De minimale gerekende bodemverstoring in het gehele plangebied wordt op circa 2,5 meter gerekend, het hoogteverschil tussen het plangebied en de omliggende wegen.

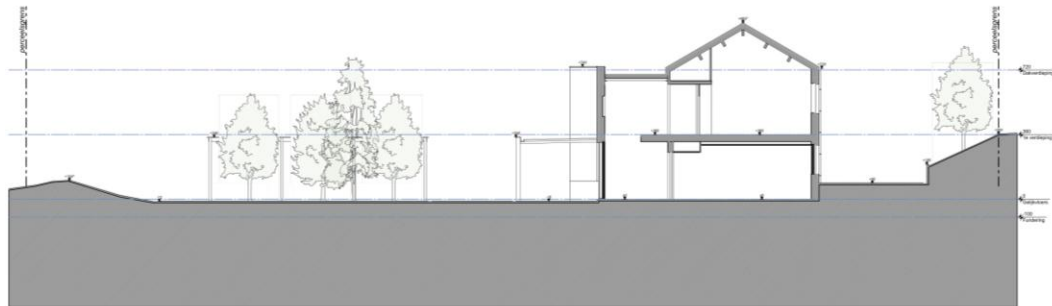
Afb. 6. Doorsnede 1, van zuid naar noord gezien. Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)

Afb. 7. Doorsnede 2, van west naar oost gezien. Het plangebied ligt quasi op hetzelfde niveau als de Plankenstraat (links) en de Herdebeekstraat (rechts). Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)

Afb. 8. Doorsnede 3, van west naar oost gezien. Het plangebied ligt iets hoger dan de Plankenstraat (links) en de Herdebeekstraat (rechts). Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)

Afb. 9. Doorsnede 4, van zuid naar noord gezien. Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Criteria uit Onroerendergoeddecreet

Decreet betreffende het onroerend erfgoed (citeeropschrift: "het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013")

Artikel 5.4.1. (01/04/2019 -)

Voorafgaand aan het aanvragen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen moet een archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 en artikel 5.4.12 opgesteld en gemeld worden in volgende situaties:

1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;

2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;

3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Voor de toepassing van dit artikel op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen wordt van die verplichting vrijgesteld:

1° indien de aanvraag volledig betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;

2° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden binnen een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, waarbij de oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 100 m² beslaat;

3° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden buiten een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, waarbij de oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 1000 m² beslaat, wanneer de lijninfrastructuur waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd meer dan 1000 meter bedraagt;

4° indien de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat, en de betrokken percelen volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten beschermde archeologische sites;

5° indien de handelingen louter betrekking hebben op verbouwingswerken of vernieuwbouw, zonder bijkomende vergunningsplichtige ingreep in de bodem;

6° indien de handelingen louter betrekking hebben op de regularisatie van vergunningsplichtige projecten, overeenkomstig artikel 81 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning en alle vergunningsplichtige ingrepen in de bodem al zijn uitgevoerd;

7° indien de stedenbouwkundige aanvraag kadert in verbeterd bodembeheer en uitsluitend betrekking heeft op een reliëfwijziging in agrarisch gebied, niet gelegen in een archeologische zone zoals opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones of een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, als gevolg van een afgraving van teelaarde tot 40 centimeter en de latere toevoeging met dezelfde teelaarde.

8° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden;

9° indien de aanvraag geheel betrekking heeft op percelen binnen het grondgebied van een erkende onroerendergoedgemeente waarvoor de gemeenteraad in een gemeentelijk reglement een vrijstelling heeft voorzien en de aanvraag geen betrekking heeft op beschermde goederen of op percelen die geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones. De vrijstellingen in het gemeentelijk reglement zijn gebaseerd op onderzoek naar de archeologische situatie in de betrokken gemeente door een erkende archeoloog in dienst van de erkende onroerendergoedgemeente en hebben betrekking op percelen met een oppervlakte van 5000 m² of minder. De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor deze vrijstellingen bepalen.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen kan een archeologienota waarvan al akte is genomen indienen als de aanvraag betrekking heeft op hetzelfde perceel of dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de vergunningsplichtige werkzaamheden die in de archeologienota waarvan akte is genomen zijn omschreven. Als er in de archeologienota een archeologische opgraving werd opgelegd, moet deze zijn uitgevoerd en moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd. In het geval dat er gebruik is gemaakt van onderafdeling 7 van deze afdeling, moet de nota waarvan akte is genomen zijn uitgevoerd. Als er in de nota een archeologische opgraving wordt opgelegd, moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd.

Op het Gewestplan is het plangebied geheel bestemd als woongebied met een landelijk karakter (afb. 10). Voor het plangebied is geen Provinciaal Ruimtelijk Uitvoerings Plan (RUP) van kracht.

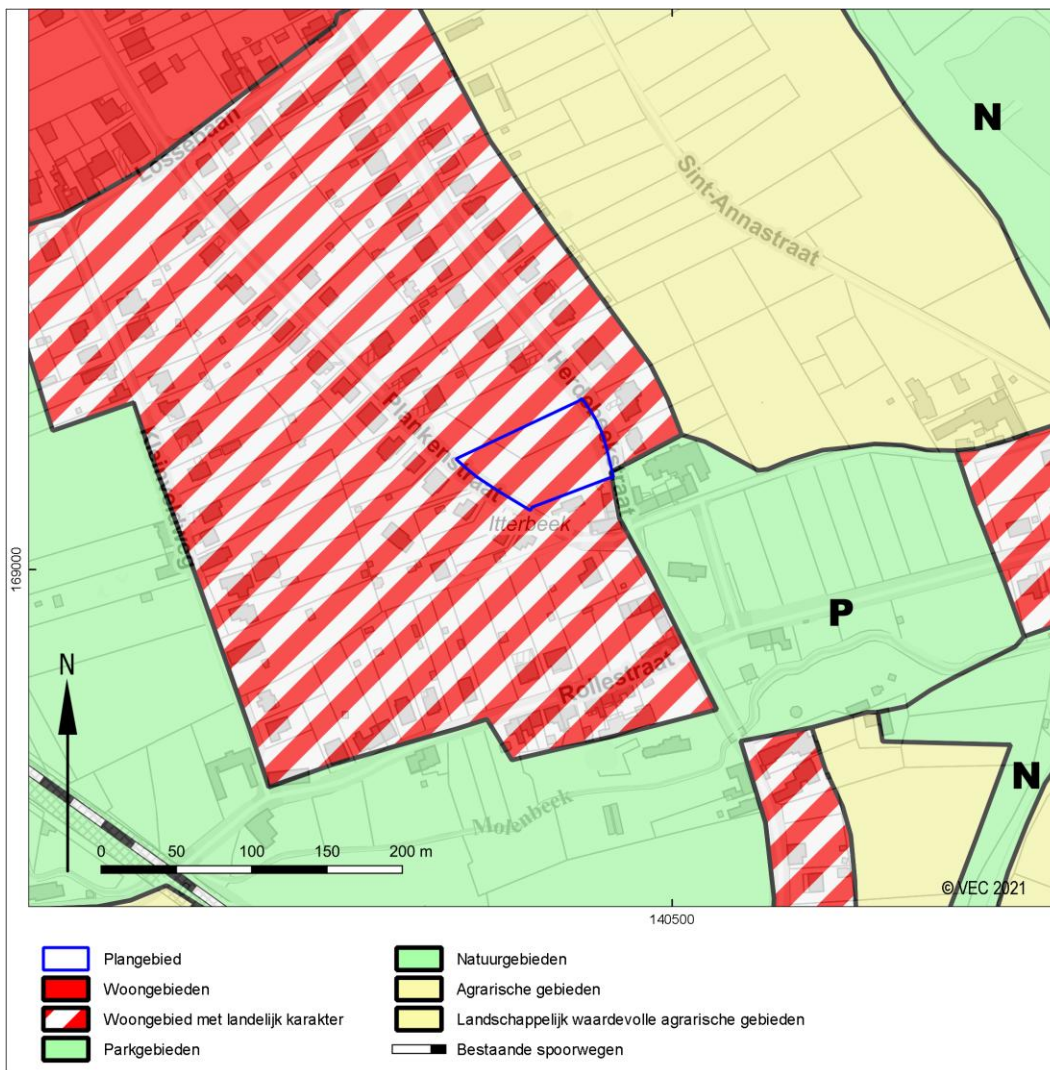
De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De verplichting tot de opmaak van een archeologienota wordt gekoppeld aan criteria. Voor onderhavige omgevingsvergunning geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota, daar:

- *de geplande ingrepen in totaal een oppervlakte van circa 4210 m² beslaan, binnen een totaal perceelsoppervlak van circa 4210 m²;*
- *het plangebied geheel buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site of archeologische zone valt, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones EN geheel buiten een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt¹*
- *de vrijstellingscriteria 1° t/m 9° niet van toepassing zijn .*

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 4.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.²

¹ <https://geo.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 02-07-2021.

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2019.

Afb. 10. Aanduiding van het plangebied op het gewestplan.

1.1.5 Onderzoekopdracht

Doelstelling en vraagstelling

Bureauonderzoek algemeen

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatiebronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

1.1.6 Werkwijze en strategie

Bureauonderzoek algemeen

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aardkundige gegevens:

- *Tertiairgeologische kaart*
- *Quartaairgeologische kaart 1:50.000*
- *Geomorfologische kaart*
- *Bodemkaart 1:50.000*
- *Erosiekaart*
- *Hoogteverloopkaarten*
- *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen*

Archeologische gegevens:

- *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)*

Historische gegevens:

- *Villaret kaarten 1745-1748*
- *Ferraris kaarten uit 1771-1778*
- *Atlas der buurtwegen 1840-1850*
- *Vandermaelen kaart 1846-1854*
- *Popp kaarten 1842-1879*
- *Belgische Topografische Kaart 1:20.000 uit 1873, 1904, 1939 en 1969*
- *Luchtfoto's*

Externe partijen:

- *Literatuur*
- *Iconografische bronnen*

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging

Het onderzoeksgebied kenmerkt zich aardwetenschappelijk als volgt:

bron	informatie
Tertiairgeologische kaart 1:50.000	Formatie van Ieper, lid van Moen. Tussen 7,5 en 9,5 meter onder het maaiveld
Quartaairgeologische profielkaart 1:200.000	Profieltype 2: <ul style="list-style-type: none"> Eolische afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk vroeg Holoceen. En/of Hellingsafzettingen van het Quartair.
Geomorfologie	Dender – Zenne Interfluvium
Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest	Aba1 <ul style="list-style-type: none"> Droge leembodem Textuur B horizont Dunne humus A horizont (<40 cm)
Boringen DOV-databank	In de buurt van het plangebied zijn er reeds enkele DOV – boringen uitgevoerd: <p>1403-B20170056 Aanvangsdatum: 28/03/2017 Beschrijving:</p> <ul style="list-style-type: none"> 0 – 1m: bovenlaag, mogelijks geroerde en/of aangevulde grond en/of teelaarde 1 – 5m: slappe leem of klei 5 – 9m: matig vaste tot vaste zandhoudende leem of klei 9 – 10m: matig dicht tot dicht gepakt (kleihoudend) zand; mogelijke aanwezigheid van zandstenen <p>GEO-07/015-B8.9/2 Aanvangsdatum: 24/10/2006 Beschrijving:</p> <ul style="list-style-type: none"> 0 – 0,5m: donkerbruine teelaarde, antropogene elementen (plastic, baksteen,...) een aantal keien, plantenresten, kalkhoudend 0,5 – 1m: donkerbruine zandhoudende leem, zeer veel baksteenresten, kalkhoudend 1 – 1,5m: donkerbruine zandhoudende leem, enkele baksteenfragmenten, vermolmd hout, plantenresten, kalkhoudend 1,5 – 2m: grijze leem, roest verkleurend, weinig zeer fijn zandhoudend, geen kalk 2 – 2,5m: ongeroerd monster 2,5 – 2,6m: donkerbruine leem, fijnzandhoudend, met brokje kalk, enkele keien, stukjes turf, een paar baksteenbrokjes, kalkhoudend 2,6 – 2,8m: bontgekleurde leem (donkerbruin, lichtbruin, beige, grijs) met kleine stukjes turf, een paar baksteenbrokjes, kalkhoudend 2,8 -3m: lichtbruine leem, een paar donkerbruine leemhoudende kleibrokken, silexsteentje, baksteenfragment, kalkhoudend 3 – 3,5m: lichtbruine, fijnzandhoudende leem, zeer weinig kalkhoudend, met enkele roestkleurige vlekken, sporadisch zeer klein keitje (doorsnede 3mm)

bron	informatie
	<ul style="list-style-type: none"> • 3,5 – 4m: beigebruine leem, lichtroest verkleurend, fijnzandhoudend, met enkele brokjes van silexkeitjes, vlekjes groengeel glauconiethoudend fijn zand, geen kalk • 4 – 4,4m: ongeroerd monster • 4,4 – 4,5m: lichtbruin sterk leemhoudend, glauconiethoudend fijn zand, rolkeitjes, gebroken silex, geen kalk • 4,5 – 5m: groenbeige, kleihoudend fijn zand, verschillende rolkeien (doorsnede 2 à 3 cm), kleine steentjes, veel grof glauconiet • 5 – 5,5m: beige, kleihoudend fijn zand, weinig glauconiethoudend, zeer veel keien (tot doorsnede 5 cm) • 5,5 – 6,5m: bruine zandhoudende klei en weinig bruin weinig kleihoudend fijn zand, heterogeen verdeeld • 6,5 – 7m: bruin weinig kleihoudend zeer fijn zand, geen kalk • 7 – 7,45m: ongeroerd monster • 7,45 – 7,5m: bruin kleihoudend fijn zand, een gebroken silexstukje, geen kalk • 7,5 – 8m: bruin kleihoudend fijn zand, geen kalk • 8 – 8,35m: bruin sterk kleihoudend fijn zand, geen kalk • 8,35 – 8,5m: bruin tot donkergrijs sterk fijnzandhoudende klei tot kleihoudend fijn zand, plaatselijk kalkhoudend • 8,5 – 9m: donkergrijze klei, fijnzandhoudend, zand is zeer heterogeen verdeeld, geen kalk • 9 – 9,5m: ongeroerd monster • 9,5 – 10m: donkergrijze, fijnzandhoudende klei, geen kalk • ... <p>Interpretatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 3m: Aangevuld • 3 – 8,35m: Quartair • 8,35 – 23m: Formatie van Kortrijk – Lid van Moen • ... <p>GEO-07/015-B9.0/2 Aanvangsdatum: 24/10/2006 Beschrijving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 0,5m: bruine leem, sterk fijnzandhoudend, plantenresten, zeer veel keien, afbraakmateriaal, kalkhoudend • 0,5 – 1m: bruine leem, fijnzandhoudend, veel keien, baksteenrest, geen kalk • 1 – 1,5m: bruin kleihoudend fijn zand, venige resten, nog enkele keitjes, stukjes hout, sterk kalkhoudend • 1,5 – 2m: grijs, roestverkleurend, fijnzandhoudende leem, met vlekken organisch materiaal, sterk kalkhoudend • 2 – 2,4m: ongeroerd monster • 2,4 – 2,5m: donkerbruin, sterk kleihoudend fijn zand, vlekken organisch materiaal • 2,5 – 3,35m: donkerbruin, sterk kleihoudend zeer fijn zand, met resten organisch materiaal, geen kalk • 3,35 – 3,5m: donkerbruin fijnzandhoudende klei, veel organisch materiaal, zeer fijne schelpfragmentjes, plantresten, kalkhoudend • 3,5 – 3,6m: donkerbruine klei, verschillende silexkeien, veel organisch materiaal, geen kalk

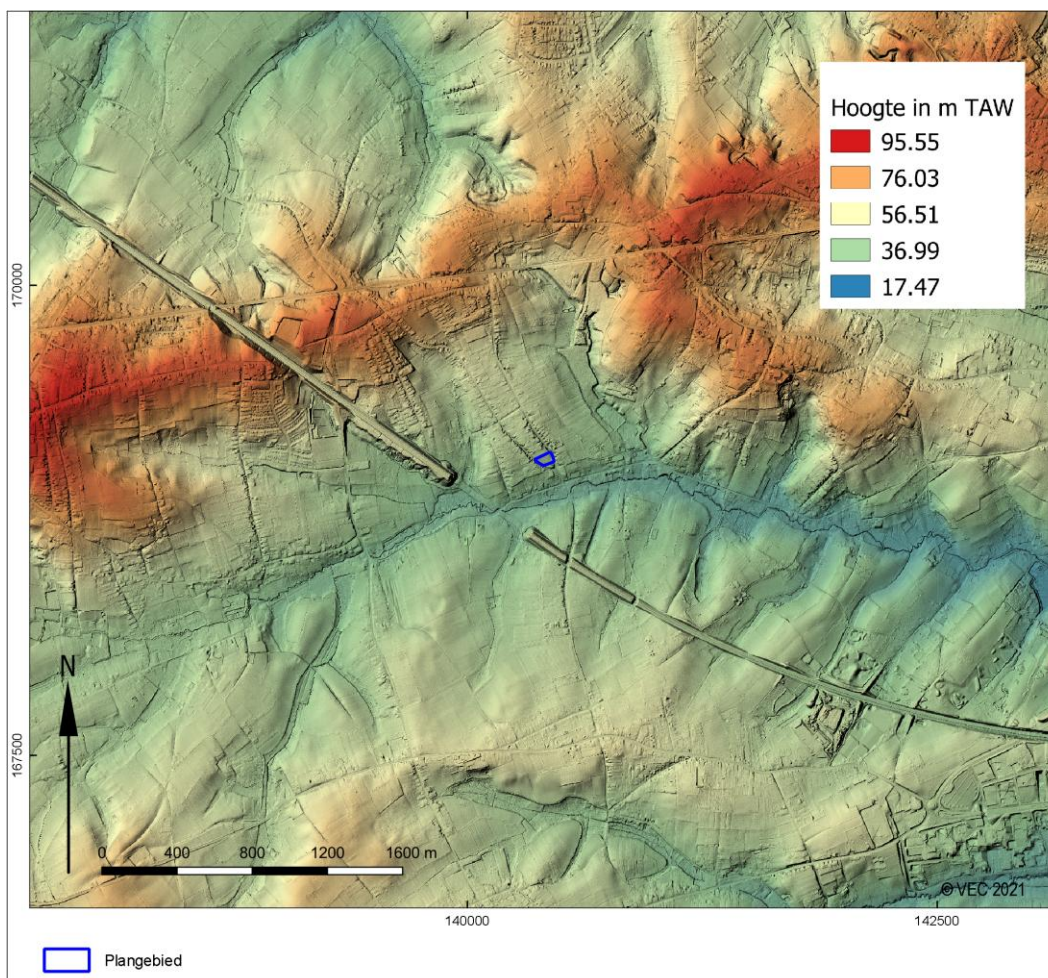
bron	informatie
	<ul style="list-style-type: none"> • 3,6 – 4m: grijze slappe klei, leemhoudend, venige resten, wat zeer fijn schelpengruis, enkele silexkeitjes (doorsnede 0,5m) • 4 – 4,5m: ongeroerd monster • 4,5 – 4,65m: grijs, sterk kleihoudend zeer fijn zand, glauconietrestjes, sporadisch wat organisch materiaal, geen kalk • 4,65 – 4,85m: lichtbruin kleihoudend zeer fijn zand, enkele kleine rolkeitjes, nestjes glauconiethoudend fijn zand, geen kalk • 4,85 – 5m: lichtbruin kleihoudend fijn zand, een enkel silexkeitje (doorsnede 3 mm), geen kalk • 5 – 5,5m: bruingroen glauconiethoudend fijn zand, sporadisch wat grind, geen kalk • 5,5 – 6m: bruin weinig kleihoudend fijn zand, klein baksteenfragmentje, geen kalk • 6 – 6,5m: bruin kleihoudende leem, weinig kalkhoudend • 6,5 – 7m: roestbruine fijnzandhoudende plastische leem en bruin leemhoudend zand, kalkhoudend • 7 – 7,5m: ongeroerd monster • 7,5 – 8m: roestbruine fijnzandhoudende plastische leem en bruin leemhoudend zand, kalkhoudend • 8 – 8,5m: roestbruine leemhoudende, plastische klei, kalkhoudend • 8,5 – 9m: bruin kleihoudend fijn zand, geen kalk • 9 – 9,46m: ongeroerd monster • 9,46 – 9,5m: bruin kleihoudend fijn zand, geen kalk • 9,5 – 10m: bruin weinig kleihoudend fijn zand, geen kalk • ... <p>Interpretatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 1m: Aangevuld • 1 – 8,5m: Quartair • 8,5 – 24,5m: Formatie van Kortrijk – Lid van Moen • ... <p>GEO-66/120-14A Aanvangsdatum: 19/04/1966 Beschrijving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 0,75m: lichtbruine leem, plantenresten • 0,75 – 1,25m: bruine leem, plantenresten • 1,25 – 2m: zwartgrijze leem, plantenresten • 2 – 2,25m: lichtgrijze leem, plantenresten • 2,25 – 2,9m: donkergrijze leem • 2,9 – 3,95m: lichtgrijze leem • 3,95 – 4,8m: grijsbruine leem, zand • 4,8 – 5m: grijsbruine leem, grind <p>kb31d87e-B12 Aanvangsdatum: 18/10/1900</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 1,5m: Afzetting bont gele vuile leem, hard en droog • 1,5 – 2m: Idem bruinachtig, hard en vochtig. Grondwater op 1,5 meter • 2 – 3m: Idem veenachtig met grind • 3 – 4,5 m: kleilig turf met schelpen, houtfragmenten en een hazelnoot, nat en zacht

bron	informatie
	<ul style="list-style-type: none"> • 4,5 – 5,5m: kleilig zand met vrij veelvoorkomende kiezels • 5,5 – 6,5m: kleilig glauconiethoudend zand met kleine kiezels, hard en droog • 6,5 – 7m: idem met kleine vrij veelvoorkomende kiezels • 7 – 7,5m: fijn zand, licht glauconiethoudend, met kleine kiezels, modderig, zeer zacht en zeer nat • 7,5 – 8,5m: grijze klei, bont en geelachtig, hard en licht vochtig • 8,5 – 10,5m: grijze klei • ... <p>Interpretatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 7,5m: Quartaire afzettingen • 7,5 – 25m: Lid van Moen (Formatie van Kortrijk) • ...
	<p>kb31d87e-B16 Aanvangsdatum: 08/11/1900 Beschrijving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 1m: kleiige afzetting, bont en donker, vuil, zacht en nat • 1 – 2m: Idem kleilig-zandig, grijsachtig en bleker • 2 – 3m: turf • 3 – 3,5m: Licht zandhoudend turf met <i>Planorbis vortex</i> en andere onbepaalde schelpen in de zandige en venige delen • 3,5 – 4,5m: grijs zand licht kleilig gevuld met schelpen • 4,5 – 5m: zand met turfachtige delen • 5 – 7m: grijs glauconietdragend zand met kleiige delen en schelpen en nummulieten, hard en licht • 7 – 8m: kleilig-zandige afzettingen, fijn met kenmerken herafzetting, licht zacht en vochtig • 8 – 8,4m: fijn geel groenachtig zand met keizels, hard en droog • 8,4 – 9,5m: kleilig-zandige afzetting, bruinachtig geel met kiezels • 9,5 – 10m: donkergrijs zand, kleilig en licht schitterend • ... <p>Interpretatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – 9,5m: Quartaire afzettingen • 9,5 – 15m: Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 meter	Tussen 43 en 46m ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing (TAW)
Erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten (DOV)	Sterk erosiegevoelig

Tabel 2. aardkundige en landschappelijke gegevens over het plangebied.

Aardkundige en hydrografische situering

Het plangebied is gelegen in het Dender – Zenne interfluvium. Het ligt echter veel dichterbij de Zie, die enkele kilometers ten oosten stroomt en het water van alle bijrivieren en beken in de omgeving opvangt. Het plangebied bevindt zich vlak ten noorden van de Pedebeek, die duidelijk een impact heeft gehad op het reliëf. De beek ligt op het diepste punt van zijn beekvallei, met het plangebied op een iets hogere hellingsrug. De top van deze hellingsrug is echter enkele honderden meters ten noorden van het plangebied gesitueerd, met het plangebied dus op een overgang tussen deze hellingsrug en de alluviale vlakke van de Pedebeek. Ten oosten van het plangebied stroomt ook de Bronbeek, die een verlaging in het landschap heeft veroorzaakt. Deze is echter minder uitgesproken dan die van de Pedebeek, waarin ze uitmondt. Qua microreliëf zijn er enkele opvallende kenmerken van het plangebied te bemerken op het DTM en de daarvan afgeleide hoogteverlopen AB en CD (afb. 12). Een eerste punt is dat de omliggende wegen, namelijk de Plankenstraat en de Herdebeekstraat, significant lager liggen dan het maaiveld van het plangebied en de omliggende percelen (hoogteverschil AB). Meer bepaald gaat het om een hoogteverschil van tussen 2 en 2,5 meter. Mogelijk gaat het hier om twee holle wegen, een wegtype dat voornamelijk ontstaat door langdurig gebruik in een erosiegevoelig gebied. Een tweede opvallend punt is de plotse reliëfswijziging verdiepingen aan de noordelijke rand van perceel 258A en de zuidelijke rand van perceel 259B. Dit is een indicatie van nivelleringen op de hellingsrug, wellicht om de aangrenzende terreinen makkelijker bebouwbaar te maken. Dit leidt tot een derde punt, namelijk de mogelijke nivellering van het plangebied. Hoewel het reliëf van het terrein niet op zich indicaties geeft voor nivellering, lijkt dit wel op grote schaal te zijn gebeurd met omliggende percelen. Mogelijk is het plangebied dan ook deels genivelleerd, met het oog de andere percelen te beschermen tegen erosieprocessen binnen het plangebied. Het reliëf van het plangebied zelf ligt tussen 43 en 46 meter TAW.

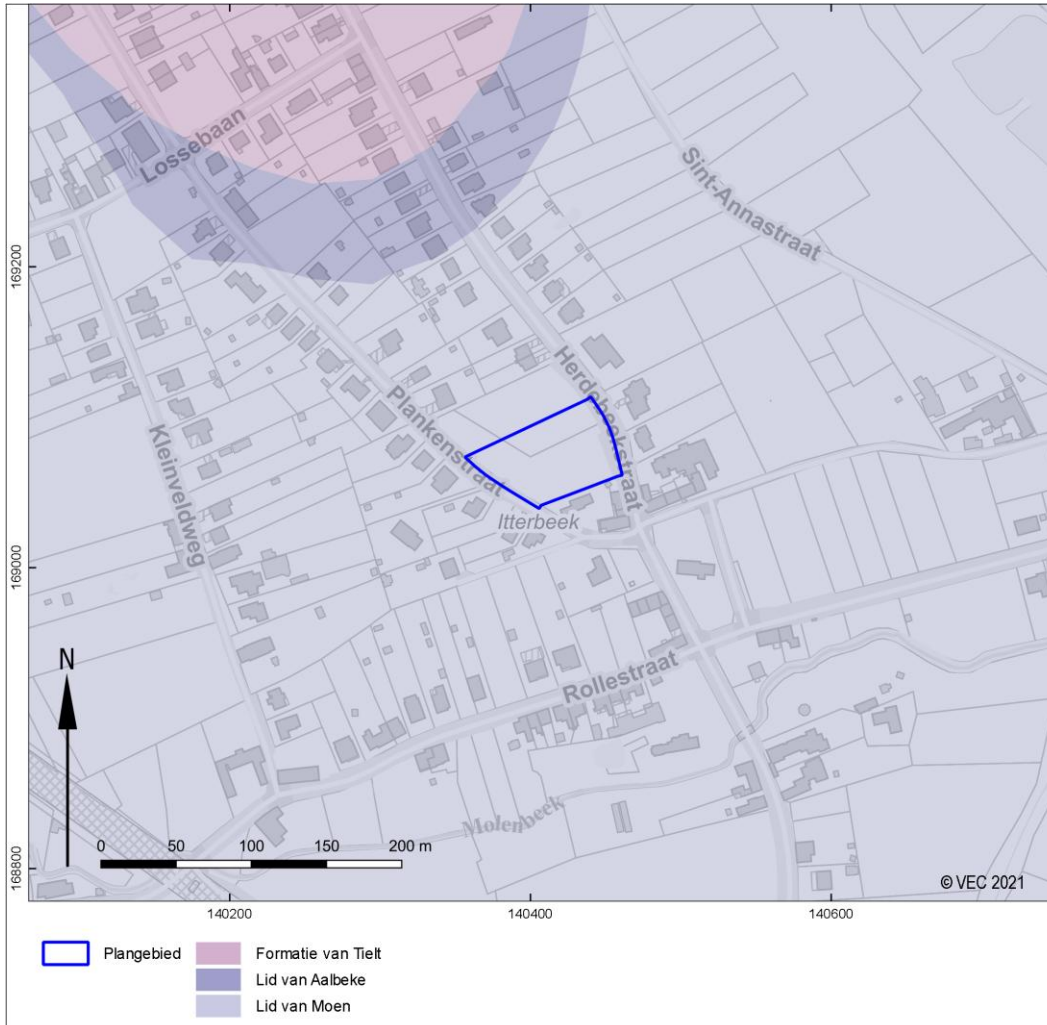
Afb. 11. Het plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

Afb. 12. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m, samen met de daarvan afgeleide hoogteverlopen AB en CD. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

Fysisch-geografische gegevens

Volgens de Tertiairgeologische kaart is de Tertiaire Formatie van Kortrijk, en meerbepaald het Lid van Moen, binnen het plangebied aan te treffen. Dit is een iets minder homogene afzetting binnen de Formatie, die bestaat uit kleiig, grof of middelmatig silt, met enkele zandige lagen. Fossielrijke lagen komen voor en het Lid wordt meer zandig naar het oosten en het zuiden toe. Vroeger werd het Lid van Moen ook het Lid van Roubaix genoemd. De Formatie is afgezet tijdens het Vroeg- tot Midden Ypresiaan (56 – 47,8 Ma geleden)³.

Afb. 13. Het plangebied op de Tertiair geologische kaart 1:50.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)

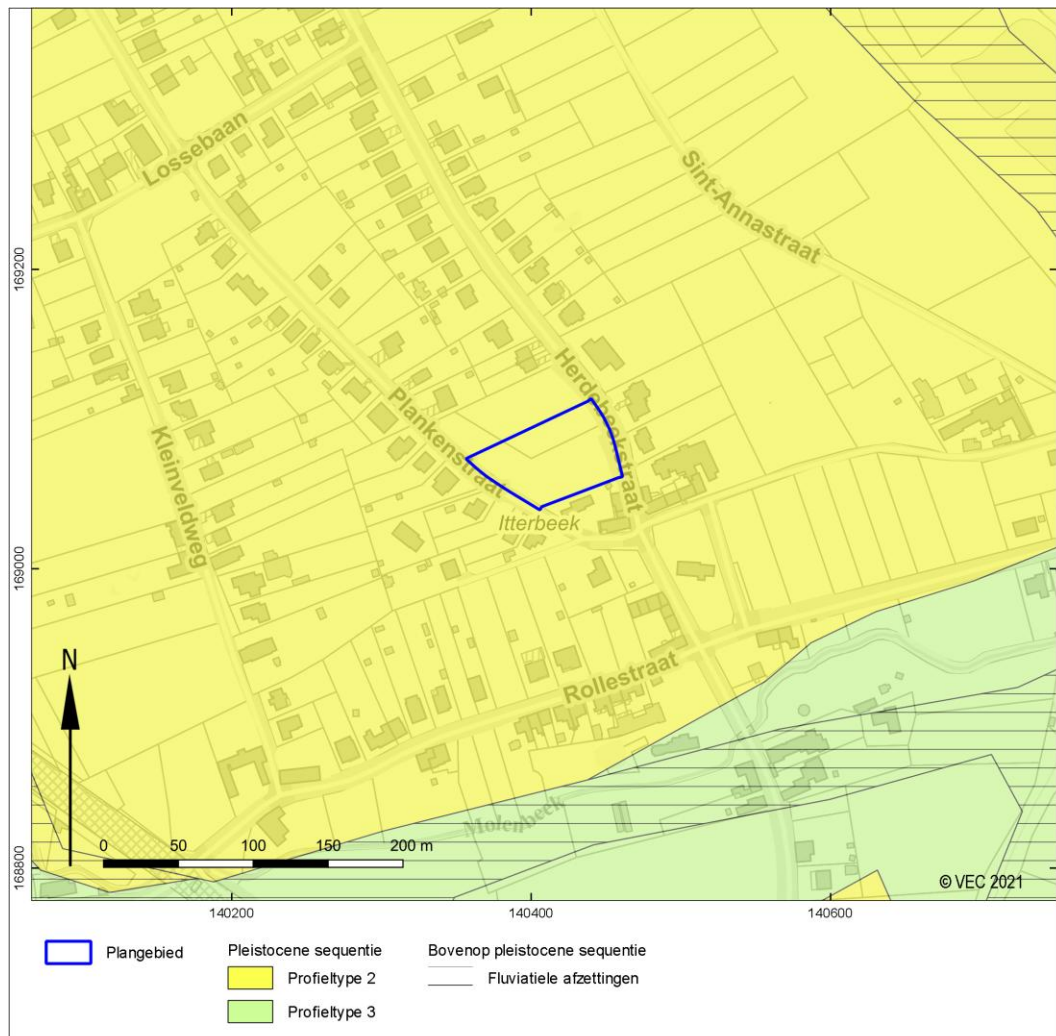
³ <https://ncs.naturalsciences.be/paleogene-neogene/271-kortrijk-formation-012017>.

Bovenop de Tertiaire lagen bevinden zich binnen het plangebied afzettingen die dateren uit het Quartair. Meer specifiek gaat het hier om afzettingen van Profieltype 2. Dit type bestaat uit eolische afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), hoewel deze ook in de Vroegste fasen van het Holoceen kunnen zijn afgezet. Lokaal zijn deze afzettingen mogelijk aangevuld en/of vervangen door hellingsafzettingen van het Quartair, wat gezien de ligging van het plangebied op een erosiegevoelige hellingsrug, zeker niet ondenkbaar is binnen het plangebied.

Ten zuiden van het plangebied, langs de Pedebek, zijn afzettingen van profieltype 3 en 3a aan te treffen. Profieltype 3 bestaat uit eolische en/of hellingsafzettingen uit het Weichseliaan, zoals profieltype 2, maar onder deze afzettingen zijn fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan aanwezig. Het is zelfs mogelijk dat de bovenliggende eolische afzettingen ontbreken.

Bij profieltype 3a wordt dit complex van eolische (en/of hellingsafzettingen) en fluviatiele afzettingen nog afgedekt door fluviatiele afzettingen uit het Holoceen en mogelijk het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). Hierbij is het -buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers- mogelijk dat de oudere fluviatiele afzettingen ontbreken.

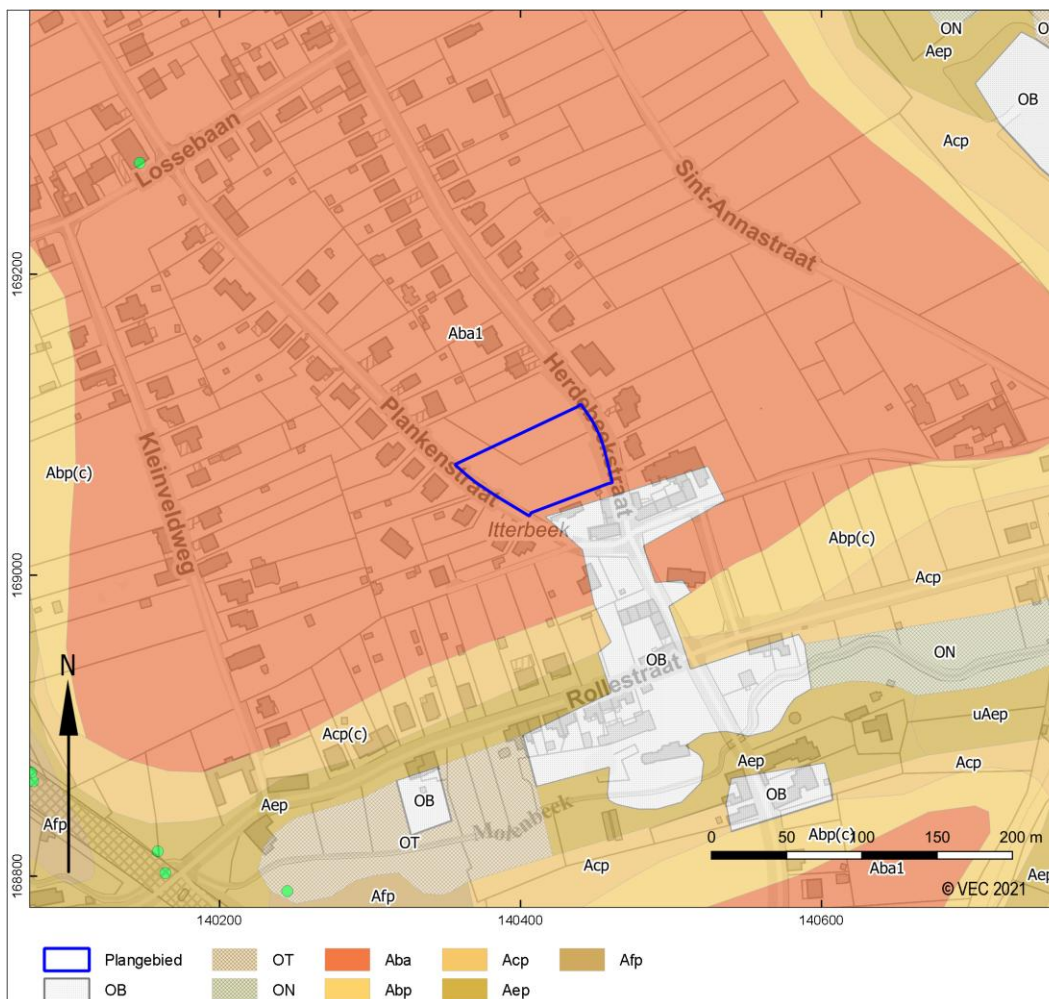
Ten oosten van het plangebied situeren zich afzettingen van profieltype 2a. Dit komt vrij goed overeen met profieltype 3a en is gelegen rond de Bronbeek.

Afb. 14. Het plangebied op de Quartair geologische kaart 1:200.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)

De afzettingen binnen het plangebied staan op de bodemkaart geregistreerd als bodemtype Aba1. Dit is een droge leembodem met een textuur B horizont, die slechts een dunne humus A-horizont heeft. Meer ten zuiden van het plangebied, richting de dorpskern van Sint-Anna Pede en de Pedebeek, komt ook een leembodem voor, maar deze is vochtiger en vaak profielloos.

Afb. 15 toont ook enkele DOV boringen die zijn uitgevoerd in de buurt. Deze bevestigen het beeld van de Tertiaire kaart dat het Lid van Moen (Formatie van Kortrijk) in de omgeving aanwezig is, dit vaak tussen 7,5 en 9,5 meter onder het maaiveld. Hierbovenop is Quartaire leem aanwezig, mogelijk afgedekt door een laag teelaarde of aangevulde grond, die lokaal tot 3 meter dik kan zijn. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de meeste van deze boringen ten zuidwesten van het plangebied zijn gezet, ter hoogte van een spoorwegbrug over de Pedebeek. Dit is een andere bodemkundige context dan het plangebied, dus daarom kunnen deze gegevens niet met zekerheid worden toegepast op het plangebied.

Afb. 15. Het plangebied op de Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest. (Bron: Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving/ Databank Ondergrond Vlaanderen)

1.2.2 Historische beschrijving

Historische situatie⁴

Het plangebied ligt vlak ten noorden van de oude dorpskern van het gehucht Sint-Anna Pede. Dit is een landelijk gehucht binnen Itterbeek, wat op zijn beurt een deelgemeente vormt van Dilbeek sinds 1977. Sint-Anna Pede is nooit een zelfstandige gemeente geweest, hoewel het een zelfstandige ontwikkeling kent in de 12e en 13e eeuw. Ondanks dat Sint-Anna Pede groter is dan Itterbeek, qua oppervlakte, is Itterbeek door de nabijheid van enkele belangrijke verkeerswegen als belangrijker gehucht uitgegroeid. Niettemin had Pede zelf ook enkele belangrijke wegen, waaronder de herdebeekstraat (vroeger bekend als de Halleweg), die Sint-Anna-Pede doorkuist en Halle met Asse verbond.

Het dorpje Pede wordt voor het eerst vernoemd in de eerste helft van de 12e eeuw. Het is echter pas vanaf het midden van de 13e eeuw dat de patroonheilige Sint-Anna opduikt als patroonheilige van de parochie, die overigens een dochterkerk vormde van de kerk van Leeuw (het huidige Sint-Pieters-Leeuw). Door deze pas late vermelding en de inplanting van de kerk is het waarschijnlijk dat er een patroonswissel heeft plaatsgevonden voor het dorp rond 1259, van Onze-Lieve-Vrouw naar Sint-Anna. Bewijs hiervoor kan gezien worden in het feit dat er in de 14e en 15e eeuw in Pede drie kapelanjien waren, één gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en twee aan Sint-Anna.

De dorpskern van Sint-Anna Pede wordt gekenmerkt door een dries, waarmee een pleingehucht met een agrarische functie wordt bedoeld. Dit plein werd omsloten door hoeves en zou zich mogelijk langs beide kanten van de Pede hebben uitgestrekt, met de Pede zelf als vermoedelijke drinkplaats voor vee. In de 19e eeuw wordt het plein aangeduid als boomgaard, waarvan nog steeds de afbakening zichtbaar is in het huidige straatbeeld. Vandaag is het meeste van dit plein, naast het perceel waar de kerk op ligt, in gebruik als weiland en boomgaard, maar de oostelijk uitloper is reeds verkaveld en bebouwd met villa's. Ten oosten van de dries bevond zich een apart gehucht, namelijk Koeivijver, wat mogelijk een soort uitloper vormde van Sint-Anna Pede.

Het dorp en de Pedevallei is bekend als inspiratiebron voor de kunstschilder Pieter Bruegel de Oude (circa 1525 – 1569). Zo is de Sint-Annakerk bijvoorbeeld afgebeeld op de "Parabel der Blinden" (afb. 16), een identificatie die dateert uit 1969.

Ten noordoosten van de dorpskern ligt het domein van het Sint-Annakasteel, wat onder andere vijvers en bomenrijen omvatte, die ook nog op historische kaarten zijn terug te vinden (zie hieronder). Dit klassistische landhuis werd gebouwd omstreeks 1770, maar op een andere locatie dan het huidige kasteel.

Naast het kasteel zijn er nog enkele andere grote hoven in de gemeente aanwezig, die mogelijk zijn gebouwd op restanten van middeleeuwse mottekastelen.

In 1929 werd er een spoorwegviaduct over de Pedebeek verwezenlijkt ten zuidwesten van de dorpskern, wat een bepalend landschapselement werd.

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14249>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135089>.

Afb. 16. *De Parabel der Blinden*, Pieter Bruegel de Oude, circa 1568. De Sint-Anna-Pedekerk is duidelijk in de achtergrond te zien (Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/De_parabel_der_blinden).

Bouwhistorische schets

Binnen het plangebied zelf zijn geen bouwhistorische waarden gelegen. Op beperkte afstand (circa 100 meter) ligt wel de kerk van Sint-Anna Pede (zie hierboven). De kapel werd midden 13e eeuw gebouwd, op een locatie waar voordien reeds een kleinere kapel zou hebben gestaan. Het koor dateert echter pas vanaf het eind van de 13e eeuw of de vroege 14e eeuw en is het oudste nog bewaarde deel. Zoals reeds hierboven vermeld, staat de kerk afgebeeld op het schilderij "De Parabel der Blinden" van Pieter Bruegel de Oude, dat dateert uit de 16e eeuw⁵.

De ligging van het plangebied vlak bij deze kerk plaatst het in de oude, Middeleeuwse dorpskern van het gehucht Sint-Anna Pede. Vandaag is het plangebied echter onbebouwd, dus bouwhistorische waarden zijn er niet meer als dusdanig aanwezig.

⁵ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/38985>.

Historische kaarten

Uit de laatste eeuwen zijn voor grote delen van Vlaanderen kaartverzamelingen beschikbaar die in meer of mindere mate van detail een beeld geven van de historische ontwikkelingen in en rond het plangebied. Veel van deze verzamelingen zijn digitaal ontsloten en vormen als zodanig een archief van het Vlaamse landschap uit een periode waarin dit het meest aan menselijke invloeden onderhevig raakt.

De oudste van deze kaarten dateert uit de 18^e eeuw, de jongste betreffen satellietbeelden uit de laatste jaren. Aan de hand van deze kaarten zal de ontwikkeling van (de omgeving van) het plangebied in de Nieuwe en Nieuwste tijd geschetst worden.

18de eeuw – midden 19de eeuw

De eerste kaarten die beschikbaar zijn uit de 18e eeuw zijn de “Kaarten van de abdij van Ter Kameren” uit 1716 (hiervan is helaas geen afbeelding beschikbaar). Deze abdij beschikte namelijk een groot aantal gronden in Pede, waardoor het gehucht op de kaarten werd afgebeeld. Er is te zien dat het meeste van de kerk werd omgeven door bomen, met enkele omliggende hoeven en ten zuidwesten een groot landhuis⁶.

De latere Villaret kaarten, uit de periode 1745-1748⁷, geeft een gelijkaardig beeld, met de percelen ten zuiden en ten oosten van het plangebied geregistreerd als bebost gebied. Het plangebied zelf staat geregistreerd als onbebouwd akkerland, reeds ingesloten door de Herdebeekstraat ten oosten en (een voorloper van) de Plankenstraat ten westen. Doorheen het plangebied liep mogelijk een landweggetje, maar het is eveneens mogelijk dat dit buiten het plangebied viel door de beperkte nauwkeurigheid van de kaart.

De Ferraris kaarten (*Cartes de Ferraris*) uit de tweede helft van de 18^e eeuw (opgesteld tussen 1771 en 1778)⁸, komt grotendeels overeen met de Villaretkaart voor het plangebied, met het meeste geregistreerd als akkerland. Toch zijn er enkele opmerkelijke verschillen. Zo is de landweg verdwenen en lijkt er een boom aanwezig te zijn. Ook is het mogelijk dat er zich een gebouw binnen het plangebied bevindt. Door kleine afwijkingen in het opmaken van de kaart kan het echter zijn dat dit net buiten het plangebied ligt. Rond het plangebied staat minder bosgebied aangeduid, hoewel ten zuiden nog steeds redelijk wat beboste gebieden staan aangeduid. Langs de Sint-Annakerk is een kerkhof te zien, met daarrond een boomgaard.

Rond het midden van de 19e eeuw werden de Atlas der Buurtwegen (rond 1840⁹), de Vandermaelenkaarten, vervaardigd tussen 1846 en 1854 op schaal 1:20.000¹⁰ en de Popp kaarten, opgesteld vanaf 1842 tot 1879¹¹. Aangezien deze kaarten alledrie vrij goed overeenkomen, zijn hier enkel de Atlas der Buurtwegen en de Popp-kaarten opgenomen, aangezien deze het meest gedetailleerd zijn. Beide kaarten tonen de perceelsgrenzen, die specifiek voor het plangebied een verschil tonen: de Atlas der Buurtwegen geeft aan dat het noordelijke perceel 258A nog opgedeeld was in 3 verschillende percelen. Op de Popp-kaart zijn deze echter samengevoegd tot perceel 258.

Op het perceel ten zuiden van het plangebied zijn drie structuren aanwezig. Ook is het duidelijk dat de dorpskern van Sint-Anna Pede ondertussen verder is uitgebreid, met duidelijk meer bebouwing langs de wegen. Het plangebied zelf blijft onbebouwd. De structuur die te zien was op de Ferrariskaart lijkt afwezig, maar mogelijk gaat het om één van de gebouwen ten zuiden van het plangebied.

⁶ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14249>.

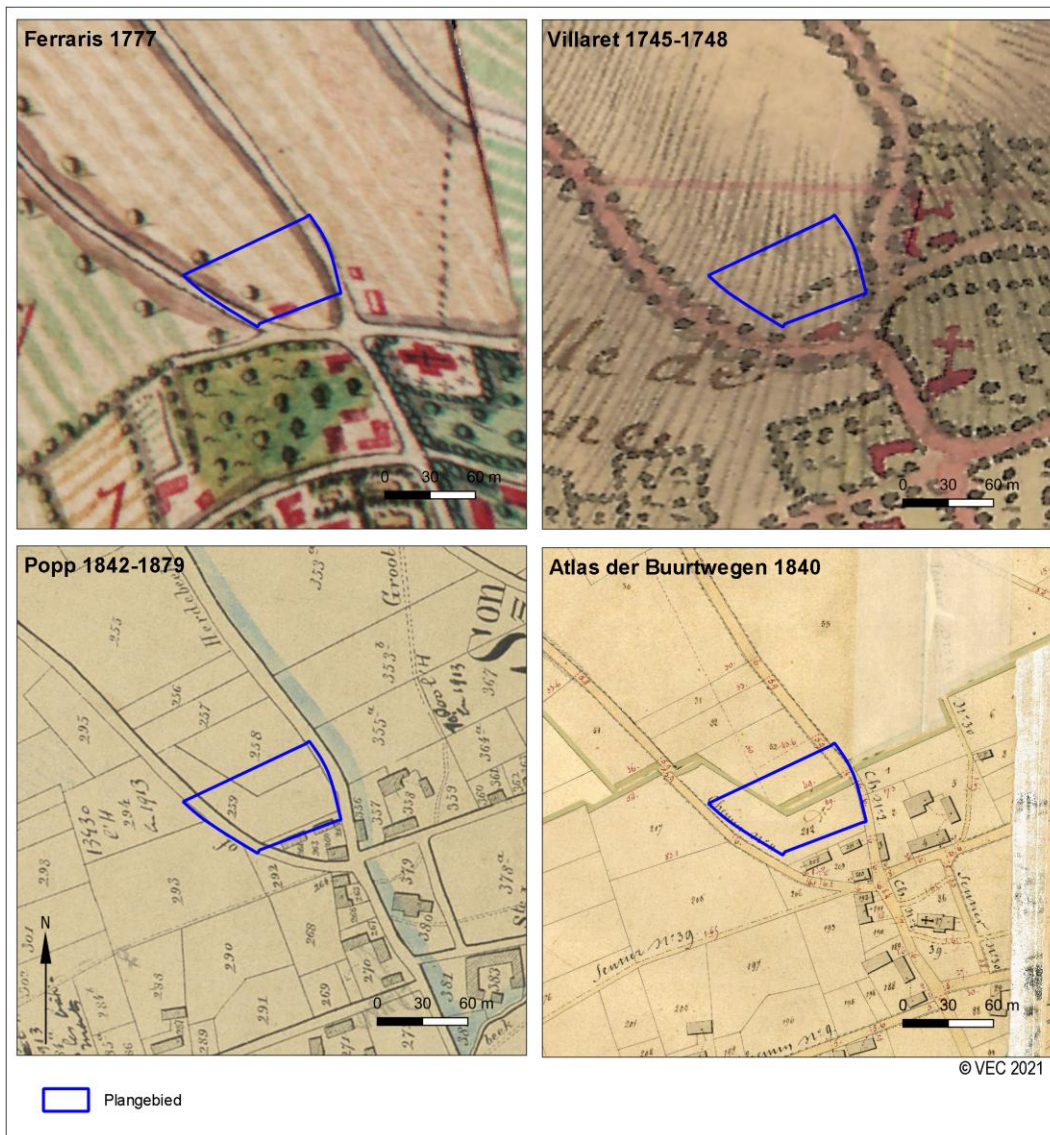
⁷ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/81b18fd-975c-424a-bbca-653371693409>, geraadpleegd op 02-07-2021.

⁸ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/2d7382ea-d25c-4fe5-9196-b7ebf2dbe352>, geraadpleegd op 02-07-2021.

⁹ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>, geraadpleegd op 02-07-2021.

¹⁰ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>, geraadpleegd op 02-07-2021.

¹¹ <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8f54a85f-4a89-4a58-8bdf-73972a91c30f>, geraadpleegd op 02-07-2021.

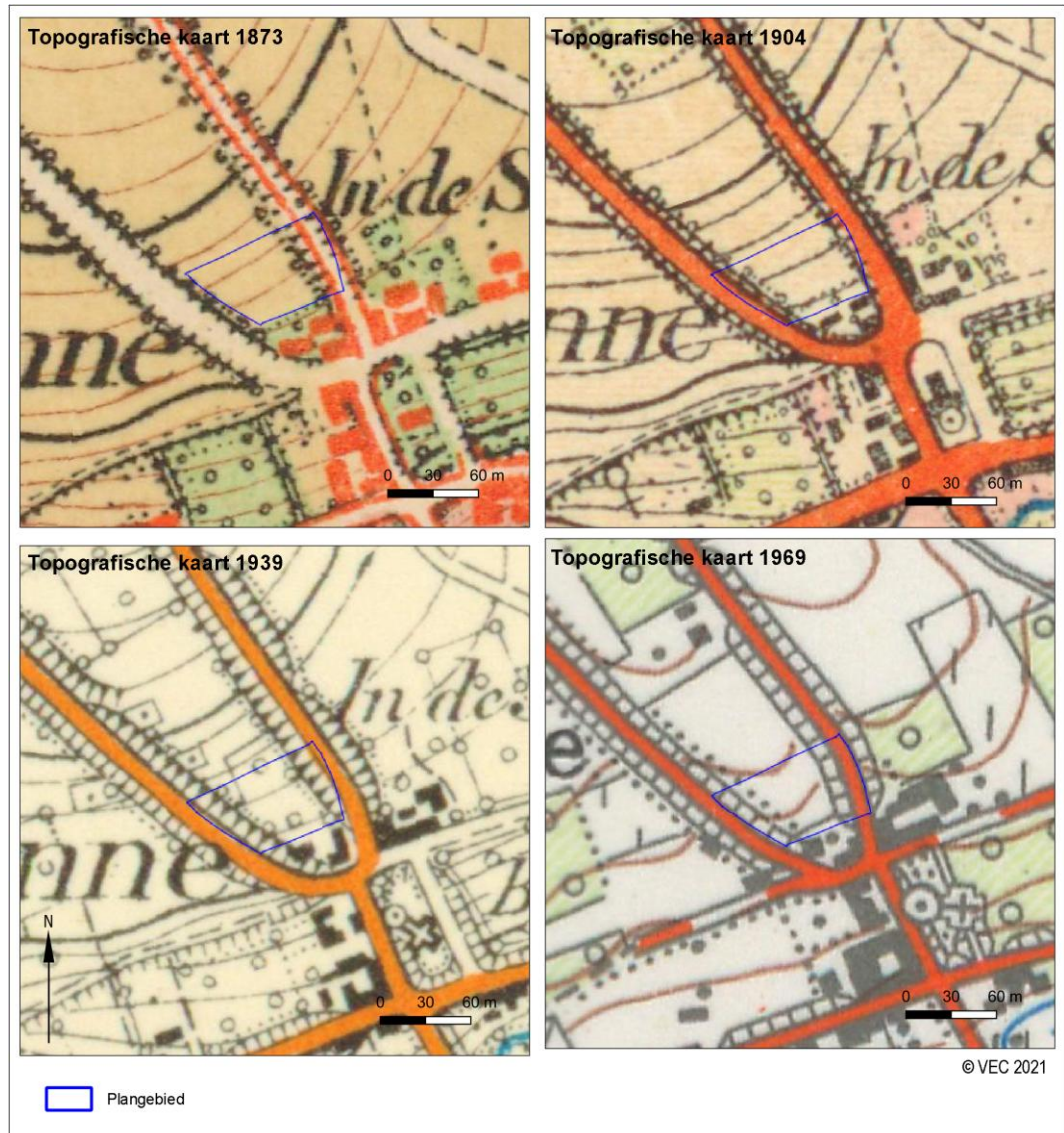

Afb. 17. Het plangebied op de Ferrariskaart, Atlas der Buurtwegen, Vandermaelenkaarten en Popp kaarten (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

Tweede helft 19de eeuw – 20ste eeuw

Vanaf de tweede helft van de 19e eeuw tot de 20e eeuw zijn er ook enkele Topografische Kaarten (schaal 1:20.000¹²) beschikbaar van het plangebied. Al deze kaarten geven aan dat het plangebied onbebouwd is, met een hoogte tussen 42 en 48 meter TAW. De kaarten uit 1873 en 1904 tonen dat het perceel vlak ten zuiden bebouwd met de structuren die reeds op de Atlas der Buurtwegen en Popp-kaarten te zien waren. Op de kaarten uit 1939 en 1969 zijn deze vervangen door andere gebouwen.

Alle kaarten lijken ook aan te geven dat de omliggende wegen lager liggen dan de wegen zelf, zoals vandaag ook nog het geval is.

Afb. 18. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1873, 1904 en 1939 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).

¹² <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B07DF5417-81B0-4ADB-94D3-F5CC01AEFCBE%7D>, geraadpleegd op 02-07-2021.

Luchtfoto's 20ste eeuw – 21ste eeuw

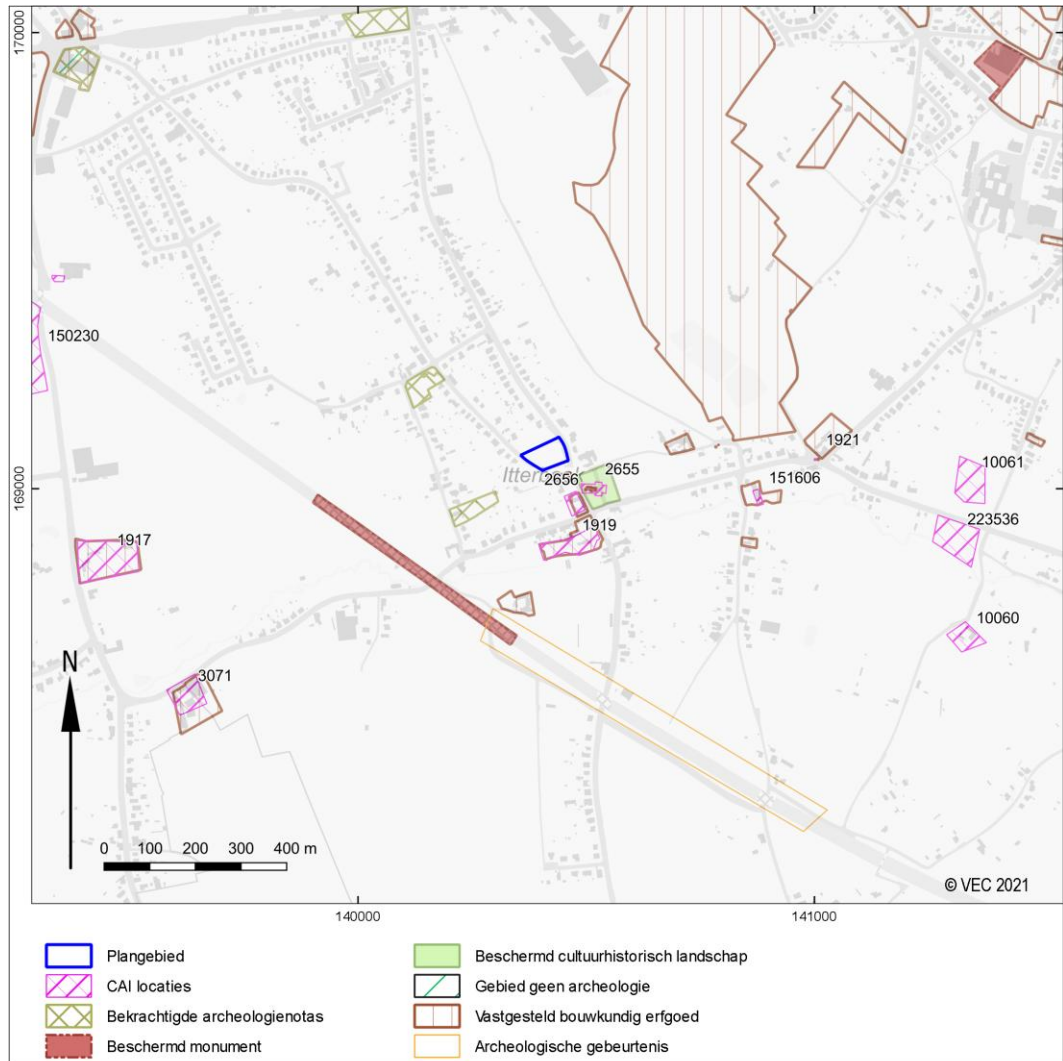
In de 20e en 21e eeuw zijn er ook enkele luchtfoto's gemaakt van het plangebied. Deze komen grotendeels overeen met de eerdere kaarten, met het terrein als onbebouwd geregistreerd. De invulling op de beschikbare luchtfoto's bestaat uit weideland of grasland. Het enige merkbare verschil is dat de luchtfoto uit 1990 een beperkte bodemverstoring in de oostelijke kant van het plangebied lijkt aan te geven. Deze is echter niet te merken op latere luchtfoto's, zoals degene uit 2014. Op deze laatstgenoemde is het duidelijk dat er een hekwerk gerealiseerd is naast de aflopende taluds. Wellicht was dit hek al sinds minstens 1990 aanwezig, maar dit is niet geheel duidelijk door de beperkte resolutie van de luchtfoto uit dat jaar.

Afb. 19. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1971 - zwart-wit: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen); een luchtfoto uit 1990 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1979-1990 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen) en een luchtfoto uit 2014 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2013 – 2015 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

1.2.3 Archeologisch kader

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (afb. 20):

Afb. 20. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	afstand t.o.v. plangebied	datering	omschrijving
1917	Circa 975m	Late Middeleeuwen	Hof te Biesbeek. Hoeve. Erfgoedonderzoek, 1975 & 1988.
1919	Circa 200m	16e eeuw	Hof te Kasseler. Sites met walgracht. Literatuur, 1988.
1921	Circa 570m	Late Middeleeuwen	Sint-Annakapel. Kapel. Erfgoedonderzoek, 1975 & 1988.
2655	Circa 115m	Late Middeleeuwen	Sint-Annakerk. Kerkgebouw. erfgoedonderzoek, 1975 & 2013.
2656	Circa 115m	18e eeuw	Bruegelhof. Hoevegebouw. Erfgoedonderzoek, 1975.
3071	Circa 950m	Romeinse Tijd Late Middeleeuwen	Tegulae. Toevalsvondst. Hof te Rome: Hoeve. Erfgoedonderzoek, 1988.
10060	Circa 1000m	Late Middeleeuwen	Klein Hof ter Mullen. Hoevegebouw. Erfgoedonderzoek, 1967.
10061	Circa 925m	Late Middeleeuwen	Groot Hof ter Mullen. Hoevegebouw. Erfgoedonderzoek, 1967.
150230	Circa 1215m	Volle Middeleeuwen Late Middeleeuwen 16e eeuw Nieuwe Tijd	Hutkom met aardewerk: voornamelijk uit kogelpotten. bijgebouwtje in baksteen en zandsteen, bakstenen structuur, zilveren munt. Enkele kuilen wellicht agrarische en/of ambachtelijke activiteiten. bijgebouwtje, 2 welputten. Waterputten, hoeven. Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, 2009.
151606	Circa 460m	18e eeuw	Molen van Sint-Anna-Pede. Molen. Erfgoedonderzoek, 2010.
223536	Circa 900m	Onbepaald	Koeivijverbeek. Sites met walgracht. Kaartstudie, 2014 & 2019.

Tabel 3. Overzicht van meldingen uit de CAI.

CAI meldingen

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend.

De meeste van deze meldingen betreffen hoevegebouwen, die zijn vastgelegd bij erfgoedonderzoek in 1967, 1975, 1988 of later. Deze hoevegebouwen hebben dateringen vanaf de Late Middeleeuwen tot de 18e eeuw. Ook andere structuren van dezelfde periodes zijn aangetroffen, een molen, de Sint-Annakerk (zie paragraaf 1.2.2.) en sites met walgracht. Enkel onder deze meldingen kunnen in rechtstreeks verband gebracht worden met de ontwikkeling van de Middeleeuwse en latere dorpskern van Sint-Anna-Pede, namelijk meldingen 1919, 1921 en 2655. Anderen, waaronder 1917, 10061 en 223536 liggen reeds geruime afstand van de oude dorpskern af en duiden eerder alleenstaande hoeves aan, met een grotere verspreiding in het landschap.

Tijdens verschillende archeologisch vooronderzoeken met ingreep in de bodem uit 2009, die plaatsvonden aan de zuidwestelijk gelegen spoorweg¹³, werden ook waterputten en enkele kuilen aangetroffen uit de 16e eeuw of de Nieuwe Tijd. Het zelfde onderzoek leverde ook een hutkom uit de Volle Middeleeuwen en een bijgebouwtje uit de Late Middeleeuwen op. Hierbij dient echter te worden opgemerkt dat dit onderzoek reeds geruime afstand van het plangebied ligt (>1000 m) en zich hoger op de hellingsrug bevindt. Met andere woorden zijn er dus verschillen in de landschappelijke context tussen dit onderzoek en het huidige. Ook kunnen deze vondsten door de tamelijk grote afstand niet in verband gebracht worden met de ontwikkeling van de dorpskern van Sint-Anna-Pede. Mogelijk betreft het naar alle waarschijnlijkheid de resten van een alleenstaande hoeve, zoals er nog zijn aangetroffen in de omgeving (zie hierboven). Anderzijds is het ook mogelijk dat de resten in verband kunnen gebracht worden met het nabijgelegen gehucht van Schepdaal.

Naast dit (post)Middeleeuws dat is geregistreerd, zijn er ook enkele Romeinse tegelaefragmenten aangetroffen op een locatie in de omgeving (CAI 3071), dit als toevalsvondst.

Archeologienota's, nota's en archeologische onderzoeken

Naast deze CAI meldingen zijn er ook enkele archeologische onderzoeken uitgevoerd in de omgeving van het plangebied. Twee van deze nota's, namelijk Reyns & Delannoye 2019 en Vanholme 2017, bevinden zich echter in een andere landschappelijke context, namelijk bovenop de noordelijk gelegen hellingsrug. Om deze reden zijn de bevindingen van deze archeologienota's mogelijk niet representatief voor het plangebied¹⁴.

Twee andere onderzoeken, namelijk De Cuyper & Vander Ginst 2020 en Jansen 2020 (en bijgevolg Coenaerts 2020) lagen veel dicht bij het plangebied, (respectievelijk circa 200 en 300 meter) in een vergelijkbare context, waardoor deze resultaten belangrijker zijn voor het huidige onderzoek. Deze beide onderzoeken situeerden het plangebied in een gradiëntzone voor steentijdartefactensites, waarmee concreet bedoeld wordt dat ze zich op beperkte afstand van water bevinden (<250 meter) op een hoger gelegen hellingsrug. Ook de kans op sporensites werd middelhoog ingeschat, zowel voor sporensites vanaf het Neolithicum tot de Nieuwe Tijd als voor latere sporensites. Het advies van beide bureaustudies bedroeg dan ook verder onderzoek, in het eerste geval in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek, om beter grip te krijgen op de aardkundige situatie binnen het plangebied zelf. Bij de archeologienota Jansen 2020 werd dit landschappelijk bodemonderzoek al uitgevoerd, maar de archeologienota De Cuyper & Vander Ginst 2020 bleef beperkt tot een bureauonderzoek. Momenteel is voor deze laatstgenoemde nog geen verder onderzoek uitgevoerd¹⁵.

¹³ Onder andere Smeets 2009.

¹⁴ Reyns & Delannoye 2019; Vanholme 2017.

¹⁵ De Cuyper & Vander Ginst 2020.

De resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek binnen Jansen 2020 wezen uit dat er erosie heeft plaatsgevonden binnen het plangebied. Door deze bodemerosie was er enkel een A-C bodemprofiel bewaard gebleven en werd de verwachting voor intacte steentijdartefactensites bijgevolg naar beneden afgeschaald, met een vrijgave van onderzoek naar dit soort sites tot gevolg. Deze vrijgave van verder onderzoek gold echter niet voor sporensites vanaf het Neolithicum, waarvoor wel een verwachting bewaard bleef. Om deze reden volgde er op het landschappelijk bodemonderzoek een proefsleuvenonderzoek, dat in de nota Coenaerts 2020 werd opgenomen¹⁶.

Dit proefsleuvenonderzoek trof echter geen relevante archeologische sporen aan. Alleen enkele sporen die in verband met landbouwactiviteiten uit de 19e en 20e eeuw werden aangetroffen, zoals greppels. Door het zeer beperkte potentieel op kennisvermeerdering van dergelijke sporen werd de site ook vrijgegeven van onderzoek naar sporensites. Restanten van een afgetopte B-horizont werden zeer lokaal aangetroffen (werkput 4 en 5, waar deze zich tussen 0,4 en 0,6 m onder het maaiveld bevond. Bijgevolg bevond de Ap-horizont zich tot 0,4 m onder het maaiveld en de C-horizont zich dieper dan 0,6 m - mv¹⁷.

¹⁶ Jansen 2020; Coenaerts 2020.

¹⁷ Coenaerts 2020.

1.2.4 Interpretatie en datering

Het plangebied is vlak ten noorden van de dorpskern van het gehucht Sint-Anna-Pede gelegen, een dorpje binnen Itterbeek, op zijn beurt een deelgemeente van Dilbeek. Het plangebied, dat momenteel in gebruik is als gras en weideland, bestaat uit twee percelen, namelijk 258A en 259B, die worden ingesloten door de Plankenstraat ten westen en de Herdebeekstraat (vroeger bekend als de Halleweg) ten oosten. Opvallend is dat beide straten beduidend lager liggen dan het maaiveld van het plangebied, dat zich overigens tussen 43 en 46 meter TAW bevindt. Het hoogteverschil varieert, maar bedraagt gemiddeld circa 2,5 meter. Dit hoogteverschil staat al aangeduid op topografische kaarten uit de 19e en 20e eeuw en wijst er dus op dat de lagere ligging van de weg niet recent is. Mogelijk gaat het om een holle weg, die door het vele gebruik is ingesleten in het erosiegevoelig landschap.

De geplande werken bestaan uit de aanleg van een schoolgebouw en bijbehorende infrastructuur. De belangrijkste bodemingreep bestaat echter uit een nivellering van het gehele plangebied, om de infrastructuur op een vergelijkbaar niveau als de wegenis te brengen. Dit betekent dat de minimum bodemverstoring van het plangebied op circa 2,5 meter onder het huidige maaiveld wordt gerekend. Ter hoogte van de gebouwen en de leidingen, rioleringen, hemelwaterputten en een wadi is de verstoring dieper, respectievelijk circa 3 meter (gebouw) en 4,5 meter (waterelementen) onder het huidige maaiveld.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen op een hellingsrug ten noorden van de Pedebeek. Op deze helling bevindt het zich duidelijk dichterbij de beekvallei dan bij de top van de heuvelrug, verder ten noorden. Deze helling is opgebouwd uit eolische Quartaire afzettingen uit het Weichseliaan of mogelijk het Vroeg Holoceen, die mogelijk lokaal zijn aangevuld of vervangen door hellingsafzettingen uit het Quartair. Binnen het plangebied bestaan deze uit droge leem met een textuur B horizont en een dunne humus A-horizont (minder dan 40 cm dik).

Door de hoge erosiegevoeligheid van het terrein is het mogelijk dat eventuele archeologische resten te lijden hebben gehad onder landschappelijke processen, zoals erosie. Anderzijds kan het juist zijn dat de resten juist zijn afgedekt door bijvoorbeeld colluvium en daardoor een betere bewaring kennen. Er zijn echter niet voldoende gegevens beschikbaar van het plangebied om hier verdere uitspraken over te doen.

Qua archeologisch materiaal zijn er in de omgeving vooral resten uit de Middeleeuwen en latere periodes bekend. Meestal gaat het om hoevegebouwen of andere structuren, geregistreerd door erfgoedonderzoek en/of cartografie. In de omgeving van het plangebied zijn er ook sporen uit de Volle en Late Middeleeuwen aangetroffen, wat een indicatie geeft voor een relatief uitgebreide (doch verspreide) bewoning van de omgeving in deze periodes.

Ook belangrijk is op te merken dat het plangebied zich vlak ten noorden van de historische dorpskern van Sint-Anna-Pede bevindt, een gehucht met een landelijk karakter dan voor de eerste helft van de 12e eeuw is ontstaan. De kerk van Sint-Anna-Pede, te zien op onder meer de "Parabel der Blinden" van Pieter Bruegel de Oude uit circa 1568, dateert uit het midden van de 13e eeuw.

Hoewel het mogelijk is dat er binnen het plangebied materiaal in verband met de Middeleeuwse dorpskern van Sint-Anna-Pede aan te treffen valt, staat dit terrein op latere kaarten (vanaf de 18e eeuw) steeds geregistreerd als een onbebouwd gebied. Mogelijk bevond er zich in het verleden een gebouw op de zuidelijke grens, maar het is evenzeer mogelijk dat dit gebouw vlak buiten het plangebied lag.

Naast dit (post)middeleeuws materiaal moet ook vermeld worden dat in de omgeving van het plangebied ook sporen uit de Romeinse periode zijn aangetroffen, dit als een toevalsvondst. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze resten zich al echter op enige afstand van het plangebied bevonden (circa 950m) in een andere landschappelijke context (volledig in de riviervallei). Archeologisch onderzoek in de omgeving, dat in een vergelijkbare landschappelijke context is uitgevoerd, heeft tot op heden geen aanvullende informatie opgeleverd. Wel wees een dergelijk onderzoek uit dat een mogelijke (afgetopte) B-horizont, waar de erosie beperkt is geweest, zich tussen 0,4 en 0,6 m onder het maaiveld bevond. De C-horizont kon dieper dan 0,6 m – mv worden aangetroffen.

1.2.5 Verwachting en conclusies

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*

Op basis van bovenstaande overwegingen (zie paragraaf 1.2.5) kan voor de zone van de geplande werken de volgende specifieke verwachting worden opgesteld:

- Een vondstniveau uit het Paleolithicum en/of Mesolithicum kan in een eolisch leemdek aanwezig zijn, mogelijk onder een pakket colluvium. Een artefactensite uit de steentijd manifesteert zich als een horizontale en verticale spreiding van vondsten, die over het algemeen vooral bestaan uit stenen artefacten en houtskool. Een sporenniveau ontbreekt doorgaans voor het Paleo- en Mesolithicum. Sites uit deze periode zijn over het algemeen zeldzaam en bezitten daardoor een hoog kennispotentieel. De archeologische waarden kunnen zijn aangetast door o.m. landgebruik en de huidige bebouwing. Ook is het mogelijk dat de resten te lijden hebben gehad onder erosieprocessen. Een lithische assemblage dat is aangetast kan evenwel nog steeds een kennispotentieel bezitten vanwege de verticale spreiding van het materiaal. Systematisch zeefonderzoek in de laatste decennia heeft namelijk aangetoond dat bij een intacte vuursteenvindplaats het materiaal een verticale spreiding kent.¹⁸ Deze spreiding ontstaat doordat materiaal dat oorspronkelijk aan het oppervlak lag, door bodemvormingsprocessen langzaam door de top van het sediment zakt. Door de grote diepte van de werken (>300 cm) is het bovendien mogelijk dat dieper gelegen archeologische niveaus binnen het bereik van de werken aanwezig zijn. Dergelijke steentijd niveaus kunnen onderdeel zijn van paleosols of stratigrafische eenheden die niet of nauwelijks (langer) geassocieerd zijn met pedogenese. Hoewel er in de omgeving geen aanwijzingen voor steentijdartefactensites zijn gevonden, bevindt het plangebied zich wel in een gradiëntzone. Voor steentijdsites wordt hiermee bedoeld op een iets hoger gelegen zone in de buurt van water (minder dan 250 meter). Om deze reden wordt de verwachting op het aantreffen van dergelijke artefactensites als middelhoog beschouwd.
- Een sporenniveau uit het Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen kan aan de top van eolisch leemdek worden aangetroffen. Een eventueel sporenniveau is over het algemeen het beste zichtbaar vanaf de B horizont. Door erosieprocessen is deze B-horizont mogelijk reeds verdwenen. Anderzijds is het evenzeer mogelijk dat deze horizont bewaard is gebleven onder een pakket colluvium. Ook kunnen de archeologische waarden zijn aangetast door landgebruik. Een sporenniveau dat is aangetast kan evenwel een kennispotentieel bezitten indien spoorrestanten op een dieper niveau bewaard zijn gebleven. In de omgeving zijn voornamelijk resten uit de (post)middeleeuwse periodes aangetroffen. Ook enkele Romeinse resten werden gevonden, maar dit op enige afstand van het plangebied en in een andere landschappelijke context. Hoewel er verder geen gegevens zijn die de verwachting voor archeologisch materiaal in verband met sporensites uit bepaalde periodes verhogen, zijn er ook geen indicaties dat er periodes kunnen worden uitgesloten. Om deze reden wordt het kennispotentieel op sporensites tot en met de (late) Middeleeuwen als middelhoog gezien.
- Het plangebied is in de Nieuwste tijd in gebruik als akkerland en/of weiland. Hoewel er mogelijk aan de zuidelijke grens van het plangebied bebouwing heeft gestaan, kan het zijn dat deze bebouwing niet binnen het plangebied lag, maar vlak ten zuiden ervan. Om deze reden wordt het potentieel op sporensites vanaf de 18e eeuw als eerder laag ingeschat.

¹⁸ Deeben 1999.

- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*
Archeologisch onderzoek uit de omgeving in een vergelijkbare landschappelijke context heeft uitgewezen dat een mogelijke B-horizont zich tussen 0,4 en 0,6 m onder het maaiveld bevond, gevolgd door de C-horizont. Ditzelfde onderzoek heeft echter ook op sterke erosie op de hellingrug gewezen, aangezien deze B-horizont bijna overal verdwenen was binnen het onderzoeksgebied. Waar deze nog wel aanwezig was, werd ze duidelijk afgetopt door erosie.
Door de gelijkaardige ligging van het plangebied is het mogelijk dat ook erosie hier reeds een impact heeft gehad op potentieel aanwezige archeologische resten. Anderzijds is het ook mogelijk dat deze resten werden afgedekt door een laag colluvium, afkomstig van erosieprocessen op de hoger gelegen helling ten noorden van het plangebied. Het is mogelijk dat deze processen een zekere impact op de potentieel aanwezige archeologische resten hebben gehad, waardoor de geplande werken een grotere dan wel een lagere bedreiging voor archeologisch materiaal in de hand hebben gewerkt. Er zijn echter onvoldoende gegevens beschikbaar om met zekerheid te kunnen zeggen in welke mate het plangebied onderhevig is geweest aan dergelijke processen.

Wat wel met zekerheid kan gezegd worden, is de verstoringsdiepte van de geplande werken. Deze bedraagt in het gehele plangebied door een grootschalige nivellering circa 2,5 meter onder het huidige maaiveld, met ter hoogte van de bebouwing een diepte tot circa 3 meter en ter hoogte van riolerings- en waterwerken een diepte tot circa 4,5 meter onder het maaiveld. Hierbij wordt ruwweg de helft van het plangebied tot op 3 meter verstoord (circa 2109 m²).

Mits de bovengenoemde aardkundige processen relatief beperkt zijn geweest en omdat de diepteligging van de verschillende bodemhorizonten op (minder dan) 60 cm diepte worden geschat, vormen deze werken allemaal een zeer grote bedreiging voor eventueel archeologische processen binnen het plangebied. Verder onderzoek moet uitwijzen of deze bedreiging behouden blijft, onder meer door de invloed van aardkundige processen en de aanwezigheid van archeologisch materiaal na te gaan.

De uitzondering hierop betreffen de werken die dieper dan 300 cm in de bodem gaan, zoals de rioleringen en de waterputten. Hoewel deze de bodem zullen verstoren tot circa 4;5 meter onder het maaiveld, hebben deze slechts een beperkte oppervlakte (minder dan 200 m²). Door dit beperkte oppervlakte, samen genomen met hun verspreide ligging en langgerekte vorm (in het geval van de rioleringen), wordt de bedreiging van potentieel aanwezige archeologische als zeer laag gezien. Indien een steentijd artefactensite op dit diepste niveau wordt aangetroffen zal ze namelijk slechts gedeeltelijk worden aangesneden. Hierdoor is de hieraan gekoppelde mogelijke kenniswinst eveneens laag en dient dit dieper niveau niet verder onderzocht te worden.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*
De geplande werken kunnen een impact hebben op het kennispotentieel van eventuele archeologische waarden binnen het plangebied. De aan- of afwezigheid van een archeologisch vindplaats, de karakteristieken en de bewaringstoestand van een eventuele site en welke waarde ze heeft, zijn echter nog onvoldoende vastgesteld. Daarom is verder vooronderzoek nodig binnen het gehele plangebied.

De eerstvolgende stap in het vervolgonderzoek is landschappelijk booronderzoek. Met een landschappelijk bodemonderzoek kan meer inzicht verkregen worden in de bodemopbouw en de ontwikkeling van het hoogteprofiel van het plangebied. Ook kan de intactheid van de bodem beter bepaald worden, met specifiek aandacht voor de mogelijke invloed van processen zoals erosie en/of colluvium. Hiermee kan getoetst worden of de verwachting op **artefactensites uit de Steentijd** enerzijds en **sporensites uit het Neolithicum – Middeleeuwen / Nieuwe tijd** anderzijds gehandhaafd kan blijven. Bij handhaving van de verwachting op vondstensites uit de Steentijden dient het landschappelijk booronderzoek opgevolgd te worden door verkennend/waarderend archeologisch booronderzoek (met proefputten) en bij handhaving van de verwachting op sporensites door proefsleuvenonderzoek.

In het bijbehorende Programma van Maatregelen wordt ondermeer verder toegelicht welke vervolgstappen eventueel noodzakelijk zijn, welke criteria of randvoorwaarden daaraan verbonden zijn en wat de voorwaarden zijn voor de uitvoeringswijze.

Afb. 21. Aanduiding van het onderzoeksgebied voor verder vooronderzoek in de vorm van landschappelijk bodemonderzoek.

Samenvatting

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in juli 2021 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de percelen 258A en 259B in Sint-Anna-Pede, Itterbeek, Dilbeek (Afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen aanleg van een schoolgebouw en bijbehorende infrastructuur.

Op basis van het bureauonderzoek kon de mogelijkheid op zowel steentijdartefactensites als sporensites vanaf het Neolithicum niet uitgesloten worden. Ook de impact van aardkundige processen op het terrein, zoals erosie en colluvium, zijn onvoldoende gekend.

Teneinde deze verwachting te toetsen en aan te vullen wordt voor het plangebied een landschappelijk bodemonderzoek geadviseerd.

Literatuur

- Agentschap Onroerend Erfgoed**, 2019: *Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4,0*, Brussel
- Coenaerts, J.**, 2020: *Proefsleuvenonderzoek aan de Plankenstraat 48 te Dilbeek (Vlaams-Brabant)*. ABO Consultancy, Gent.
- De Cuyper, W. & V. Vander Ginst**, 2020: *Archeologienota: Het project aan de Kleinveldweg 7 te Dilbeek*. Studiebureau Archeologie bvba, Tienen.
- Deeben, J.**, 1999: *The Known and the Unknown: the Relation between Archaeological Surface Samples and the Original Palaeolithic and Mesolithic Assemblages*. Amersfoort (Berichten van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek), 9-32.
- Jansen, I.**, 2020: *Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Plankenstraat nr. 50 te Dilbeek (prov. Vlaams-Brabant)*. ABO Consultancy, Gent.
- Onbekend**, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.
- Reyns, N. & C. Delannooye**, 2019: *Archeologienota Itterbeek (Dilbeek) – Herdebeekstraat*. All-Archeo, Bornem.
- Smeets, M.**, 2009: *Archeologisch vooronderzoek GEN – Dilbeek (km 7.360 – 10.750)*. Studiebureau Archeologie bvba, Kessel-Lo.
- Van Gils, M. & E. Meylemans**, 2019: *Prospecteren naar steentijd artefactensites - versie 1*, Brussel.
- Vanholme, N.**, 2017: *Woonproject Ninoofsesteenweg, Dilbeek Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek Verslag van de resultaten bureauonderzoek – 2017E165*. RAAP België BVBA, Nazareth.

Geraadpleegde websites

- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
- <https://id.erfgoed.net>
- <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B07DF5417-81B0-4ADB-94D3-F5CC01AEFCBE%7D>
- <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/81b18f6d-975c-424a-bbca-653371693409>
- <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/2d7382ea-d25c-4fe5-9196-b7ebf2dbe352>
- <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>
- <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>
- <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8f54a85f-4a89-4a58-8bdf-73972a91c30f>
- <https://geo.onroenderfgoed.be>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14249>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135089>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/38985>
- <https://ncs.naturalsciences.be/paleogene-neogene/271-kortrijk-formation-012017>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 2. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 3. Het plangebied op een luchtfoto uit 2020 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2020 – kleur). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 4. Een inplantingsplan van de werken binnen het plangebied. (Bron: Opdrachtgever)
- Afb. 5. Een inplantingsplan van de funderingen, de rioleringen, hemelwaterputten en de wadi. De hemelwaterleidingen zijn in het blauw weergegeven, de DWA-rioleringen in het rood. (Bron: Opdrachtgever)
- Afb. 6. Doorsnede 1, van zuid naar noord gezien. Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)
- Afb. 7. Doorsnede 2, van west naar oost gezien. Het plangebied ligt quasi op hetzelfde niveau als de Plankenstraat (links) en de Herdebeekstraat (rechts). Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)
- Afb. 8. Doorsnede 3, van west naar oost gezien. Het plangebied ligt iets hoger dan de Plankenstraat (links) en de Herdebeekstraat (rechts). Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)
- Afb. 9. Doorsnede 4, van zuid naar noord gezien. Zie afb. 4 voor de locatie (Bron: Opdrachtgever)
- Afb. 10. Aanduiding van het plangebied op het gewestplan.
- Afb. 11. Het plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 12. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m, samen met de daarvan afgeleide hoogteverlopen AB en CD. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
- Afb. 13. Het plangebied op de Tertiair geologische kaart 1:50.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)
- Afb. 14. Het plangebied op de Quartair geologische kaart 1:200.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)
- Afb. 15. Het plangebied op de Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest. (Bron: Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving/ Databank Ondergrond Vlaanderen)
- Afb. 16. De Parabel der Blinden, Pieter Bruegel de Oude, circa 1568. De Sint-Anna-Pedekerk is duidelijk in de achtergrond te zien (Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/De_pareel_der_blinden).
- Afb. 17. Het plangebied op de Ferrariskaart, Atlas der Buurtwegen, Vandermaelenkaarten en Popp kaarten (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
- Afb. 18. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1873, 1904 en 1939 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).
- Afb. 19. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1971 - zwart-wit: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen); een luchtfoto uit 1990 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1979-1990 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen) en een luchtfoto uit 2014 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2013 – 2015 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
- Afb. 20. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
- Afb. 21. Aanduiding van het onderzoeksgebied voor verder vooronderzoek in de vorm van landschappelijk bodemonderzoek.
- Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden. (Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)
- Tabel 2. aardkundige en landschappelijke gegevens over het plangebied.
- Tabel 3. Overzicht van meldingen uit de CAI.